

Міністерство освіти і науки України

Луцький національний технічний університет

(повне найменування закладу вищої освіти)

Факультет бізнесу та права

(повне найменування факультету)

Кафедра обліку і аудиту

(повне найменування кафедри)

**КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
ЗА СТУПЕНЕМ ВИЩОЇ ОСВІТИ «МАГІСТР»
ОБЛІК КАПІТАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙ ПІДПРИЄМСТВ
ЛІСОВОГО ГОСПОДАРСТВА**

спеціальність 071 Облік і оподаткування

(шифр і назва спеціальності)

освітня програма «Облік і оподаткування»

(назва освітньої програми)

Виконав: здобувач вищої освіти
групи ОПмз-21
Заєць Наталія Євстахіївна

(підпис)

Керівник:
к.е.н., доцент
Жураковська Ірина Володимирівна

(підпис)

Кваліфікаційну роботу
допущено до захисту
«__» _____ 2023 р.

к.е.н., доцент

Гарант освітньої програми:

Жураковська Ірина Володимирівна

(підпис)

Луцьк – 2023 року

ЛУЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет бізнесу та права

Кафедра обліку і аудиту

Ступінь вищої: освіти магістр

Галузь знань: 07 Управління та адміністрування

Спеціальність: 071 Облік і оподаткування

Освітня програма: ОП «Облік і оподаткування»

ЗАТВЕРДЖУЮ

В.о. завідувача кафедри обліку і аудиту

_____ к.е.н., доцент Оксана НУЖНА

«__» _____ 2023 року

З А В Д А Н Н Я

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Заєць Наталія Євстахіївна

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема кваліфікаційної роботи Облік капітальних інвестицій підприємств лісового господарства

керівник роботи: Жураковська Ірина Володимирівна, к.е.н., доцент,

затверджені наказом ЛНТУ від «10» січня 2023 року № 24/01-02

2. Строк подання здобувачем вищої освіти кваліфікаційної роботи 09 грудня 2023 року

3. Вихідні дані до роботи. Нормативно-правові акти з регулювання питань обліку, оподаткування та контролю за темою дослідження, наукова література, посібники, статистичні довідники, первинні і зведені бухгалтерські документи, фінансова і статистична звітність за 2020-2022 роки.

4. Зміст пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити):

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ КАПІТАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙ

1.1. Розкриття обліку капітальних інвестицій у науковій літературі

1.2. Сутність та структура капітальних інвестицій, як об'єкта обліку

1.3. Нормативно-правове забезпечення обліку капітальних інвестицій

РОЗДІЛ 2. ОБЛІК КАПІТАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙ ПІДПРИЄМСТВ ЛІСОВОГО ГОСПОДАРСТВА

2.1. Статистичний аналіз капітальних інвестицій підприємств лісового господарства

2.2. Документування капітальних інвестицій

2.3. Відображення капітальних інвестицій на рахунках обліку та у звітності

РОЗДІЛ 3. ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ КАПІТАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙ ПІДПРИЄМСТВ ЛІСОВОГО ГОСПОДАРСТВА

3.1. Вдосконалення організаційних аспектів обліку капітальних інвестицій на підприємствах лісового господарства

3.2. Розробка інформаційного забезпечення прийняття управлінських рішень щодо капітальних інвестицій

ВИСНОВКИ

5. Перелік графічного матеріалу:

1. Мета та завдання кваліфікаційної роботи магістра
2. Наукова новизна одержаних результатів кваліфікаційної роботи магістра
3. Динаміка досліджень капітальних інвестицій у вітчизняній періодиці
4. Класифікація капітальних інвестицій для цілей обліку
5. Визначення капітальних інвестицій згідно нормативно-правової бази
6. Динаміка капітальних інвестицій на підприємствах лісового господарства за розмірами підприємств за 2013-2022 роки, млн.грн
7. Документальне забезпечення капітальних інвестицій підприємств лісового господарства
8. Облік капітальних інвестицій на Колківське ЛМГ
9. Стандарті та запропоновані «субконто» до рахунку «Капітальні інвестиції» в автоматизованій системі обліку
10. Реєстр капітальних інвестицій Колківське ЛМГ

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Розділ 1	Жураковська І.В., доцент		
Розділ 2	Жураковська І.В., доцент		
Розділ 3	Жураковська І.В., доцент		
Нормоконтроль	Сидоренко Р.В., доцент		
Консультант з ЕОМ	Нужна О.А., доцент		

7. Дата видачі завдання 11 жовтня 2022 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи магістра	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Обґрунтування теми	до 11.10.2022 р.	
2	Огляд літератури із досліджуваної теми	до 20.12.2022 р.	
3	Розділ 1	до 03.03.2023 р.	
4	Розділ 2	до 27.06.2023 р.	
5	Розділ 3	до 08.11.2023 р.	
6	Висновки	до 18.11.2023 р.	
7	Формування переліку джерел посилання	до 21.11.2023 р.	
8	Формування додатків	до 24.11.2023 р.	
9	Оформлення ілюстративного матеріалу	до 28.11.2023 р.	
10	Нормоконтроль	до 02.12.2023 р.	
12	Інструментальна перевірка на академічний плагіат	до 07.12.2023 р.	
13	Представлення кваліфікаційної роботи до захисту	до 09.12.2023 р.	

Здобувач вищої освіти

_____ (підпис)

(Заєць Н.Є.)

(прізвище, ініціали)

Керівник кваліфікаційної роботи

_____ (підпис)

(Жураковська І.В.)

(прізвище, ініціали)

АНОТАЦІЯ

Заєць Н.Є. Облік капітальних інвестицій підприємств лісового господарства. Кваліфікаційна робота магістра ОП «Облік і оподаткування» спеціальності 071 Облік і оподаткування. Луцький національний технічний університет. Луцьк, 2023. 84 с.

Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків.

У розділі 1 «Теоретичні аспекти обліку капітальних інвестицій» наведено результати опрацювання наукової літератури щодо обліку капітальних інвестицій, сутність та структура капітальних інвестицій, як об'єкта обліку, нормативно-правове забезпечення обліку капітальних інвестицій.

У розділі 2 «Облік капітальних інвестицій підприємств лісового господарства» проведено статистичний аналіз капітальних інвестицій підприємств лісового господарства, досліджено документування капітальних інвестицій та відображення капітальних інвестицій на рахунках обліку та у звітності

У розділі 3 «Вдосконалення обліку капітальних інвестицій підприємств лісового господарства» наведено шляхи вдосконалення організаційних аспектів обліку капітальних інвестицій на підприємствах лісового господарства та розроблено інформаційне забезпечення прийняття управлінських рішень щодо капітальних інвестицій

Основний зміст роботи викладено на 59 сторінках. Робота містить 18 таблиці, 13 рисунків, список використаних джерел із 40 найменувань та 4 додатки.

Результати розробок можуть бути застосовані в практичній діяльності підприємств лісового господарства.

Ключові слова: капітальні інвестиції, основні засоби, лісове господарство.

ANNOTATION

Zaiets N.J. Accounting of capital investments of forestry enterprises. Master's qualification work of EP «Accounting and Taxation» specialty 071 Accounting and Taxation. Lutsk National Technical University. Lutsk,, 2023. 97 c.

The qualification work consists of an introduction, three chapters, conclusions, a list of references, and appendices.

Chapter 1 «Theoretical aspects of capital investment accounting» presents the results of studying the scientific literature on capital investment accounting, the essence and structure of capital investment as an object of accounting, regulatory and legal support for capital investment accounting.

Chapter 2 «Accounting for Capital Investments of Forestry Enterprises», provides a statistical analysis of capital investments of forestry enterprises, examines the documentation of capital investments and the reflection of capital investments in accounting and reporting

Chapter 3 «Improvement of accounting of capital investments of forestry enterprises» presents ways to improve the organisational aspects of accounting of capital investments in forestry enterprises and develops information support for making managerial decisions on capital investments

The main content of the paper is set out on 59 pages. The paper contains 18 tables, 13 figures, a list of 40 references and 4 appendices.

The results of developments can be applied in practical activity of forestry enterprises.

Keywords: capital investments, property, plant and equipment, forestry

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

- ЛМГ – Лісомисливське господарство
- ПДВ – Податок на додану вартість
- ПН – Податкова накладна
- ПКУ – Податковий кодекс України
- П(С)БО – Положення (стандарт) бухгалтерського обліку
- ОЗ – Основні засоби

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ КАПІТАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙ	10
1.1. Розкриття обліку капітальних інвестицій у науковій літературі	10
1.2. Сутність та структура капітальних інвестицій, як об'єкта обліку	16
1.3. Нормативно-правове забезпечення обліку капітальних інвестицій	21
Висновки до розділу 1	24
РОЗДІЛ 2. ОБЛІК КАПІТАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙ ПІДПРИЄМСТВ ЛІСОВОГО ГОСПОДАРСТВА	26
2.1. Статистичний аналіз капітальних інвестицій підприємств лісового господарства	26
2.2. Документування капітальних інвестицій	33
2.3. Відображення капітальних інвестицій на рахунках обліку та у звітності	39
Висновки до розділу 2	45
РОЗДІЛ 3. ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ КАПІТАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙ ПІДПРИЄМСТВ ЛІСОВОГО ГОСПОДАРСТВА	47
3.1. Вдосконалення організаційних аспектів обліку капітальних інвестицій на підприємствах лісового господарства	47
3.2. Розробка інформаційного забезпечення прийняття управлінських рішень щодо капітальних інвестицій	50
Висновки до розділу 3	55
ВИСНОВКИ	57
ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ	62
ДОДАТКИ	70

ВСТУП

Актуальність теми. Бухгалтерський облік, як джерело інформації для управління, впливає на ефективність капітальних інвестицій. Адже зменшення інформаційної асиметрії між менеджерами та інвесторами дозволяє краще оперувати наявними коштами для визначення напрямків інвестування. Капітальні інвестиції – будучи джерелом зростання виробничого потенціалу підприємств лісового господарства, пов'язані також з специфікою галузі. Адже закладення нового лісу можна розглядати як капітальні вкладення в майбутні активи. Тому, заважаючи на галузеві особливості, вивчення капітальних інвестицій для підприємств лісового господарства потребує окремого підходу і практичних рішень

Дослідження сутності та особливостей обліку капітальних інвестицій проводили в своїх працях Огородник В., Варцаба В., Макарович В., Смоквіна Г., Жураковська І., Попович К., Сергєєва Н., Трачова Д., Сахно Л., Демчук О., Паливода К., Остапчук Т., Партин Г., Дідух В., Подолянчук О., Гудзенко Н., Зінченко О., Момот Г., Коваленко Ю., Біловус В., Хелемський В., Шульга Т., Ярмолюк О., Шишка Р., Буткевич О., Осмятченко В., Ізмайлов Я., Пінчук К. та ін. Але недостатньо вивченими залишаються питання облікового забезпечення капітальних інвестицій на підприємствах лісового господарства з врахуванням галузевих особливостей.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Кваліфікаційна робота магістра виконана відповідно до тематики науково-дослідної роботи Луцького національного технічного університету за темою «Розвиток обліково-аналітичного забезпечення формування та контролю звітних показників суб'єктів господарювання» (№ д/р: 0123U100955) на 2023-2025 роки.

Мета і завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи магістра є дослідження теоретичних аспектів та розробка практичних рекомендацій

щодо вдосконалення обліку капітальних інвестицій на підприємствах лісового господарства.

Для досягнення поставленої мети було вирішено наступні завдання:

- дослідити розкриття тематики капітальних інвестицій у науковій літературі;
- вивчити сутність та структуру капітальних інвестицій, як об'єкта обліку;
- проаналізувати нормативно-правове забезпечення обліку капітальних інвестицій;
- провести статистичний аналіз капітальних інвестицій підприємств лісового господарства;
- розкрити особливості документування капітальних інвестицій;
- сформулювати відображення капітальних інвестицій на рахунках обліку та у звітності;
- запропонувати вдосконалення організаційних аспектів обліку капітальних інвестицій на підприємствах лісового господарства.
- розробити інформаційне забезпечення прийняття управлінських рішень щодо капітальних інвестицій.

Об'єктом дослідження є капітальні інвестиції підприємств лісового господарства.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні аспекти обліку капітальних інвестицій.

Методи дослідження. В процесі дослідження використано загальнонаукові та спеціальні методи та прийоми. При дослідженні теоретичних аспектів обліку капітальних інвестицій використано методи аналізу і синтезу, індукції та дедукції, нормативно-правовий. Для дослідження обліку капітальних інвестицій підприємств лісового господарства використано системний підхід, статистичний метод, аналіз. Для вдосконалення обліку капітальних інвестицій підприємств лісового господарства використано метод аналогії та узагальнення.

Інформаційну базу дослідження становлять нормативно-правові акти, матеріали Державної служби статистики та підприємств лісового господарства Волинської області, матеріали науково-практичних конференцій, праці вітчизняних і зарубіжних учених з питань обліку капітальних інвестицій.

Новизна одержаних результатів полягає у розробці методичних підходів до обліку капітальних інвестицій лісогосподарських підприємств. Найсуттєвішими результатами, що характеризують новизну дослідження й особистий внесок автора, є такі:

Набули подальшого розвитку:

- Аналітичний облік капітальних інвестицій в частині впровадження до рахунку 15 «Капітальні інвестиції» окремого субконто «лісництво» та реєстру капітальних інвестицій, що дозволить проводити аналіз їх ефективності та оцінку роботи менеджменту.

- Облікова політика підприємств лісового господарства щодо визначення чіткої класифікації ремонтів та переліку витрат на вирощування лісових насаджень, які повинні капіталізуватись.

Практичне значення одержаних результатів. Отримані у кваліфікаційній роботі магістра результати можуть бути використані на підприємствах лісового господарства.

Основні положення кваліфікаційної роботи магістра були використані у практичній діяльності Колківське ЛМГ, про що зазначено у рецензії із підприємства.

Особистий внесок. Кваліфікаційна робота магістра є самостійно виконаним науковим дослідженням. Всі основні розробки та пропозиції, що містяться в роботі, належать особисто автору.

Апробація результатів дослідження. Основні результати дослідження пройшли апробацію на: XV Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні кризові явища в економіці та проблеми облікового, контрольного та аналітичного забезпечення управління підприємством» (23 червня 2023 р).

Публікації. Основні положення кваліфікаційної роботи магістра висвітлено в 1 опублікованій науковій праці.

Структура роботи. Кваліфікаційна робота магістра складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг роботи становить 80 сторінок друкованого тексту, в тому числі 18 таблиці і 13 рисунків. Робота містить 4 додатки на 12 сторінках, список використаних джерел включає в себе 40 найменувань на 10 сторінках.

У вступі обґрунтовано актуальність теми, визначено мету, завдання, предмет і об'єкт дослідження, сформульовано новизну та практичне значення дослідження, наведено відомості про впровадження результатів кваліфікаційної роботи магістра.

У розділі 1 «Теоретичні аспекти обліку капітальних інвестицій» наведено результати опрацювання наукової літератури щодо обліку капітальних інвестицій, сутність та структура капітальних інвестицій, як об'єкта обліку, нормативно-правове забезпечення обліку капітальних інвестицій.

У розділі 2 «Облік капітальних інвестицій підприємств лісового господарства» проведено статистичний аналіз капітальних інвестицій підприємств лісового господарства, досліджено документування капітальних інвестицій та відображення капітальних інвестицій на рахунках обліку та у звітності

У розділі 3 «Вдосконалення обліку капітальних інвестицій підприємств лісового господарства» наведено шляхи вдосконалення організаційних аспектів обліку капітальних інвестицій на підприємствах лісового господарства та розроблено інформаційне забезпечення прийняття управлінських рішень щодо капітальних інвестицій

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ КАПІТАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙ

1.1. Розкриття обліку капітальних інвестицій у науковій літературі

Капітальні інвестиції - це , перш за все, сума, вкладена в компанію для досягнення її бізнес-цілей. Проте розуміння сутності капітальних інвестицій у вітчизняній і зарубіжній практиці має суттєві відмінності.

Для дослідження вітчизняного підходу до сутності капітальних інвестицій нами проаналізовано наукову періодику за даними Національної бібліотеки України імені І.В. Вернадського. За ключовими словами «капітальні інвестиції» було здійснено пошук 351 наукової праці. Всі вони стуються різних напрямів дослідження, що представлено в табл. 1.1.

Таблиця 1.1 – Динаміка досліджень капітальних інвестицій у вітчизняній періодиці

Напрямок дослідження капітальних інвестицій	до 2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Разом
Сутність, види...	56	3	8	10	25	34	28	35	51	15	12	277
Аналіз, управління	6	3	1		1			3	7	2	3	26
Облік	4	1	3	3		2	1	1	2	1		18
Планування	1											1
Оподаткування						1			1			2
Аудит, контроль	1		1	1	1	1				22		27
Разом	68	7	13	14	27	38	29	39	61	40	15	68

Джерело: складено за даними Національної бібліотеки України імені І.В. Вернадського.

Як видно з таблиці, більшість досліджень приділено вивченню капітальних інвестицій чи якогось конкретного їх виду. Виходячи з тематики, ми виявили, що найбільш досліджуваними видами є «інвестиції в людський капітал», «інтелектуальний капітал». І лише незначна частина праць присвячена класичному бухгалтерському підходу до капітальних інвестицій,

як витрат на придбання, спорудження основних засобів та нематеріальних активів.

Структура досліджень представлена на рисунку 1.1.

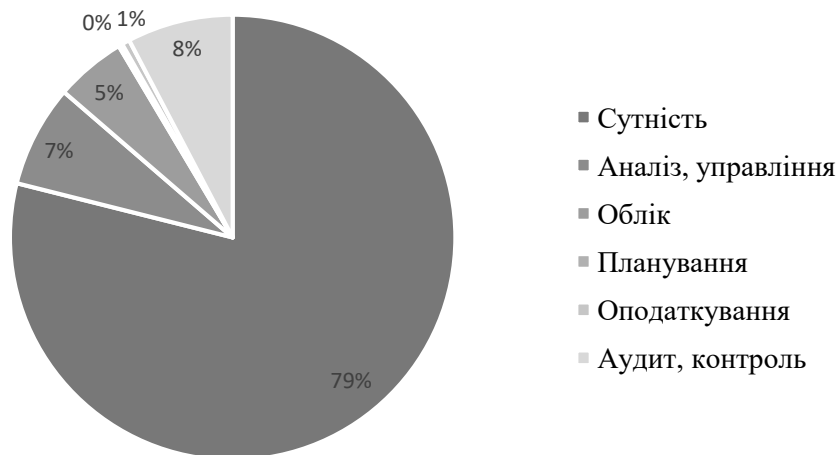

Рисунок 1.1 - Структура досліджень капітальних інвестицій у вітчизняні періодици

Джерело: складено за даними Національної бібліотеки України імені І.В. Вернадського.

Лише 5% досліджень розкривають бухгалтерські питання та відображення у звітності капітальних інвестицій. Більшість наукових праць не прив'язані до галузі. Ми вважаємо, що такий підхід не зовсім доречний, адже значення капітальних інвестицій для різних видів діяльності може відрізнитись. З-поміж всіх статей найбільшу увагу вивченню капітальних інвестицій присвячено бюджетній сфері – 13, будівництву – 12, банкам – 10, сільському господарству – 10 та транспорту – 10. Проте загальна їх доля не є значною.

В таблиці 1.2 нами представлено динаміку досліджень з наукової періодики України за видами діяльності підприємств. Досліджувана нами лісова галузь представлена двома дослідженнями і жодне з них не стосується обліку.

Таблиця 1.2 - Динаміка досліджень капітальних інвестицій в науковій періодиці України за видами діяльності підприємств

Вид діяльності	до 2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Всього
без прив'язки до виду діяльності	47		6	4	22	32	27	35	57	35	13	278
банки	4	1	2		1	1		1				10
сільське господарство	2	2	1	2			1	2				10
виробництво	5	2		1	1							9
бюджетна сфера	2		2			2	1	1	2	2	1	13
залізничний транспорт	3			2								5
комунальні підприємства				1						1		2
будівництво	1			2	1	3			2	2	1	12
лісове господарство	1	1										2
транспорт	3	1	2	2	2							10
Всього	68	7	13	14	27	38	29	39	61	40	15	

Джерело: складено за даними Національної бібліотеки України імені І.В. Вернадського.

Динаміка досліджень наведена на рисунку 1.2. В загальному спостерігається зацікавленість в дослідженні капітальних інвестицій так як з 2014 по 2021 рік маємо досить позитивну динаміку, яка з об'єктивних причин була порушена у 2022 році.

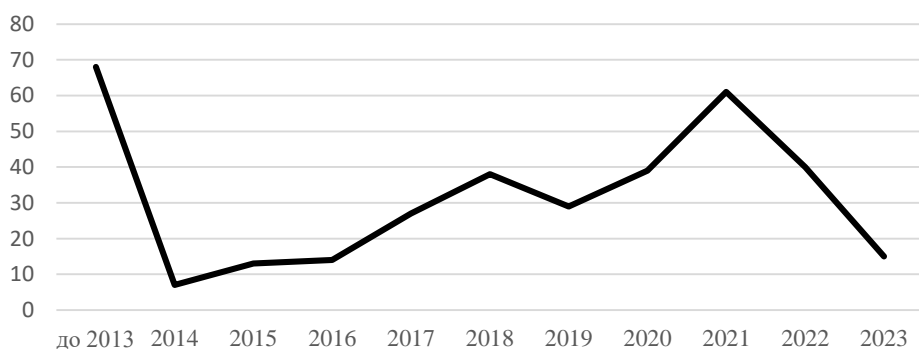

Рисунок 1.2 - Динаміка досліджень капітальних інвестицій в науковій періодиці України за видами діяльності підприємств

Джерело: складено за даними Національної бібліотеки України імені І.В. Вернадського.

На противагу бази досліджень українських наукових видань нами також проаналізовано дані світової бази статей <https://www.webofscience.com> за пошуковим терміном «capital investments». Було знайдено 49371 досліджень, з них обліку присвячено 5468 публікацій. Це в рази більше, що є зрозумілим явищем. Динаміка досліджень капітальних інвестицій у webofscience наведена на рисунку 1.3. Вона подібна до Української динаміки, де зацікавленість капітальними інвестиціями зростає.

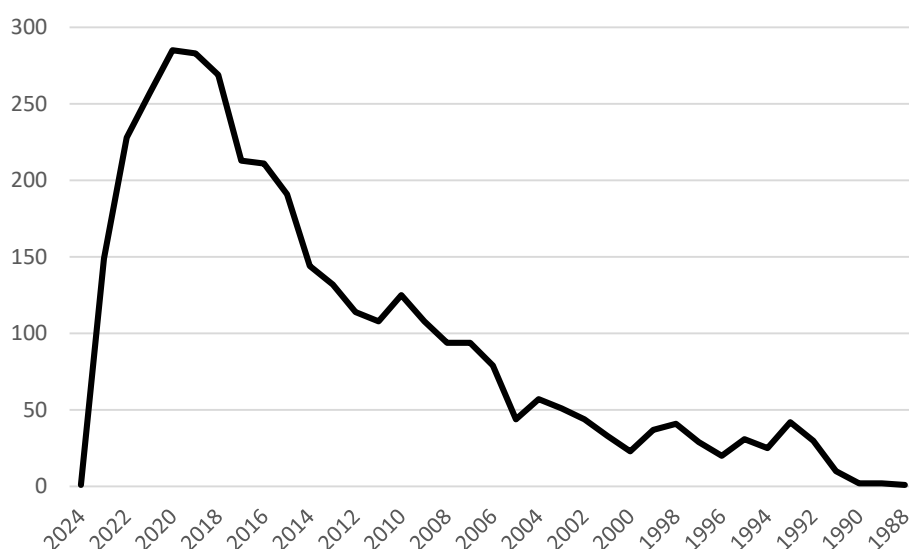

Рисунок 1.3 - Динаміка досліджень капітальних інвестицій в науковій періодиці web of science

Джерело: складено за даними <https://www.webofscience.com>

Нами проаналізовано їх тематику та галузеву прив'язку. Слід відмітити суттєву різницю в підходах до вибору теми дослідження і інше розумінні терміну капітальні інвестиції. Обліковий підхід до розуміння капітальних інвестицій, який відповідає НП(С)БО та МСФЗ, розкриті в наступних дослідженнях webofscience: Рудницький, В. С. [1], Дерій В. А. [1], Крупка Я. Д. [1], Гуцаленко Л. [2], Василевський М. [2], Мулик Т. [2], Марчук У. [2], Мулик Я. [2] та ін. Крім того наявні суттєві галузеві особливості, статті в яких досліджуються капітальні інвестиції конкретної галузі (рисунок 1.4).

☐ Економіка підприємства	3,812	☐ Соціальні питання	22	☐ Біомедичні соціальні науки	2
☐ Інженерія	408	☐ Педагогіка	21	☐ Серцево-судинна система Кардіологія	2
☐ Наука про навколишнє середовище Екологія	429	☐ Гріндрого Збачення паритетних мовлення	20	☐ Еволюційна біологія	2
☐ Енергетичне паливо	301	☐ Технологія харчових наук	19	☐ Співні дослідження	2
☐ Наука Технологія Інші теми	231	☐ Фізика	19	☐ Інфекційні захворювання	2
☐ Комп'ютерна наука	175	☐ Технологія ядерної науки	13	☐ Математично обчислювальна біологія	2
☐ Наука управління дослідженнями операцій	154	☐ Електролімія	12	☐ Інверологія	2
☐ Державні права	131	☐ Рибальство	10	☐ Анурство Гінеологія	2
☐ Державне управління	148	☐ Мистецтво Гуманітарні науки Інші теми	9	☐ Філософія	2
☐ Міжнародні зв'язки	122	☐ Соціальна робота	8	☐ Фізична географія	2
☐ Сільське господарство	113	☐ Збереження біорізноманіття	7	☐ Психологія	2
☐ Математика	113	☐ Загальні внутрішні хвороби	7	☐ Реабілітація	2
☐ Соціальні науки Інші теми	110	☐ Періодичні Періодичні	7	☐ Дистанційне навчання	2
☐ Дослідження розвитку	107	☐ Метеорологія Атмосферні науки	7	☐ Дистанційна експериментальна медицина	2
☐ Дослідження розвитку	107	☐ Метеорологія Атмосферні науки	7	☐ Дистанційна експериментальна медицина	2
☐ Математичні методи в соціальних науках	95	☐ Антропологія	6	☐ Хірургія	2
☐ Географія	88	☐ Епідеміологія	6	☐ Травнична медицина	2
☐ Освіта Освітні дослідження	88	☐ Океанографія	6	☐ Анестезіологія	1
☐ Історична наука	62	☐ Фармакологія Аптека	6	☐ СТ	1
☐ Працювання	60	☐ Релігія	6	☐ Китайські дослідження	1
☐ Термодинаміка	56	☐ Морська прісноводна біологія	5	☐ Астрономія Астрофізика	1
☐ Соціологія	53	☐ Криніологія Пенологія	4	☐ Пиварничні науки	1
☐ Водні ресурси	46	☐ Етнічне дослідження	4	☐ Культурологія	1
☐ Транспорт	43	☐ Наука про життя Біомедицина Інші теми	4	☐ Дерматологія	1
☐ Будівництво Технологія Будівництва	40	☐ Лігвістика	4	☐ Ендокринологія Обмін речовин	1
☐ Телекомунікації	33	☐ Медична інформатика	4	☐ Генетика Спадірність	1
☐ Лісове господарство	31	☐ Дієтологія харчування	4	☐ Історія Філософія Науки	1
☐ Матеріалознавство	31	☐ Оптика	4	☐ Медична етика	1
☐ Громадянська гілка навколишнього середовища	31	☐ Ветеринарні науки	4	☐ Медичні лабораторні технології	1

Рисунок 1.4 - Динаміка досліджень капітальних інвестицій в webofscience за видами діяльності підприємств

Джерело: складено за даними <https://www.webofscience.com>

Більшість досліджень зосереджені на інвестиціях в нематеріальні об'єкти. Зокрема Каору Хосоно [3], Дайсуке Міякава [3], Міхо Такізава [3], Кента Яманочі [3], використовуючи дані японських фірм за 2000-2013 роки, оцінили на рівні галузей взаємозалежність між матеріальним і нематеріальним капіталом. Результати оцінки показують, що матеріальний і нематеріальний капітали є взаємодоповнюючими в більшості галузей, хоча ступінь взаємодоповнюваності суттєво відрізняється в різних галузях. Вони встановили, що матеріальні інвестиції підприємств мають більш сильний позитивний зв'язок з нематеріальними інвестиціями, оскільки ступінь взаємодоповнюваності між матеріальними та нематеріальними активами стає більшим. Ці результати свідчать про необхідність враховувати взаємозв'язок між динамікою матеріального та нематеріального капіталу з точки зору їх взаємодоповнюваності для точного розуміння механізмів, що керують зростанням бізнесу.

Крім того дослідження супроводжуються економетричними моделями і визначенням взаємозв'язків. Зокрема Теодорос Скевас [4], Фенг Ву [4], Чженфей Гуань [4] досліджували оптимальні показники інвестування фермерських господарств в основні засоби та порівнювали показник з фактичними інвестиціями, щоб оцінити напрямок та ступінь відхилення від оптимального варіанту. «Використано дані голландських молочних ферм за період 2003-2013 рр. і встановлено, що більшість ферм недоінвестували в основний капітал протягом досліджуваного періоду. Хоча кількість господарств, які надмірно інвестували в основні фонди, є відносно невеликою. Результати тестування показали, що ліквідність, виплати на підтримку сільського господарства, вік, землеволодіння та розмір виробництва є важливими змінними, які пояснюють ймовірність надмірного та недостатнього інвестування» [4].

Підсумовуючи наш огляд можна відмітити, що в українських наукових дослідженнях капітальних інвестицій акцент робиться на оцінці вкладень і придбання необоротних матеріальних і нематеріальних активів. В зарубіжних дослідженнях крім цього обов'язково акцентується на можливості отримати дохід або повернути інвестований капітал з прибутку, отриманого компанією протягом багатьох років.

Таким чином в дослідженнях капітальні інвестиції пояснюються пояснити двома різними способами:

1. Капітальні інвестиції це вкладення коштів підприємства у придбання довгострокових активів, які можуть значно покращити ефективність бізнесу.

2. Капітальні інвестиції це вкладення в бізнес зі сторони, за результатами чого інвестор може обрати отримання дохід у вигляді прибутку від про інвестованого бізнесу.

1.2. Сутність та структура капітальних інвестицій, як об'єкта обліку

Правильне відображення в обліку капітальних інвестицій передбачає глибоке розуміння цього об'єкту і відмінностей від інших операцій. Для вивчення сутності капітальних інвестицій нами було проаналізовано вивчення науковців, які наведено в таблиці 1.3.

Таблиця 1.3 – Визначення капітальних інвестицій

Автор	Капітальні витрати - це
Паливода К.В.	«Витрати на капітальне будівництво, придбання, виготовлення власними силами основних засобів, інших необоротних матеріальних активів, а також нематеріальних активів, які здійснюються у певному періоді для отримання економічних вигід у майбутньому» [9]
Остапчук Т. П.	«Капітальними інвестиціями є вкладення наявних інвестиційних ресурсів у створення, купівлю або модернізацію матеріальних та нематеріальних активів суб'єктів господарювання» [10]
Партин Г. О.	«Кошти у формі грошових, майнових та інтелектуальних цінностей, які суб'єкти господарювання безпосередньо спрямовують на придбання, виготовлення чи модернізацію основних засобів та інших необоротних активів, а також нематеріальних активів з метою забезпечення належних умов виробництва і реалізації продукції, здійснення інших видів господарської діяльності та збільшення на цій основі обсягів отримуваних у майбутньому економічних вигід» [11].
Подолянчук О. А.	«Це вкладення ресурсів у будівництво, придбання, виготовлення (створення, вирощування) та поліпшення з метою підвищення якісних характеристик об'єктів основних засобів та інших необоротних матеріальних активів, нематеріальних активів і довгострокових біологічних активів задля отримання в майбутньому економічних вигод» [12]
Зінченко О. В.	«Капітальними інвестиціями називають вкладення інвестиційних ресурсів у придбання, створення власними силами матеріальних та нематеріальних активів суб'єктів господарювання з очікуваним строком використання більше одного року, їх подальшу модернізацію, реконструкцію та технічне переоснащення» [13].
Осмятченко В.О., Ізмайлов Я.О., Пінчук К.С	«Вкладення або витрати майнових та інтелектуальних цінностей, які акумульовані з різних ресурсних джерел, на здійснення господарської діяльності з метою майбутнього отримання прибутку або досягнення іншого корисного ефекту» [17].

Джерело: складено за даними [9; 10; 11; 12; 13; 17].

Ми погоджуємось з думкою Подолянчук О.А., що «Вивчення спеціальної літератури, наукових публікацій та нормативної бази засвідчує відсутність єдиної системи класифікації капітальних інвестицій та наявність різних підходів до виділення класифікаційних ознак» [11].

Як видно таблиці 1.3, «спостерігається «ресурсний» та «витратний» підхід до визначення досліджуваної категорії» [12]. Суть підходів полягає в тому, що капітальні інвестиції – це витрати, або капітальні інвестиції – це вкладення в підприємство. Але в подальшому продовження визначення співпадають, так як наводять перелік необоротних активів, в кладення в які є капітальними інвестиціями.

Капітальні інвестиції здійснюються з метою покращення діяльності підприємства, очікується що вони допоможуть збільшити прибутки в майбутньому. Однак капітальні інвестиції призводять до зниження доходів зацікавлених короткострокової перспективі, так як зумовлюють відтік коштів.

Рішення підприємства про капіталовкладення є довгостроковою стратегією зростання. Підприємство планує та реалізує капітальні інвестиції з метою забезпечення майбутнього зростання. Капітальні інвестиції, як правило, здійснюються для збільшення операційної потужності, захоплення більшої частки ринку та отримання більшого доходу.

Виділяють декілька видів капітальних вкладень. Згідно із Планом рахунків бухгалтерського обліку визначена така класифікація капітальних інвестицій: «капітальне будівництво; придбання (виготовлення) основних засобів; придбання (виготовлення) інших необоротних матеріальних активів; придбання (створення) нематеріальних активів; придбання (вирощування) довгострокових біологічних активів» [19].

«Т.П. Остапчук визначено, що капітальні інвестиції як об'єкти обліку слід досліджувати в розрізі таких напрямів інвестування: 1) витрати на нове, додаткове будівництво та монтаж основних засобів; 2) витрати на придбання основних засобів; 3) витрати на реконструкцію основних засобів; 4) витрати на модернізацію основних засобів; 5) витрати на капітальний ремонт, що

приводить до збільшення економічних вигод; 6) витрати на придбання та виготовлення інших необоротних матеріальних активів; 7) витрати на придбання та створення нематеріальних активів» [7].

Партич Г. О. зазначає, що «до інвестицій у матеріальні активи належать інвестиції в основний капітал (капітальні вкладення), інвестиції у землю, існуючі будівлі та споруди, нові будівлі, споруди, об'єкти незавершеного будівництва, довгострокові біологічні активи тваринництва, капітальний ремонт та інші необоротні матеріальні активи. До інвестицій в нематеріальні активи належать обсяги інвестицій у придбання або створення власними силами програмного забезпечення, баз даних, прав користування природними ресурсами, майном, прав на знаки для товарів і послуг, на об'єкти промислової власності, авторських та суміжних прав тощо» [11].

Підсумовуючи можна зазначити, що основними видами капітальних інвестицій є:

- Земля: покращення або придбання для розвитку або розширення.
- Будівлі: купівля існуючих будівель.
- Активи в стадії будівництва: витрати на будівництво власної будівлі.
- Меблі та обладнання.
- Машини та обладнання: інвестиції у виробничі елементи для виготовлення товарів, надання послуг.
- Розробка програмного забезпечення.

Детальніше види капітальних інвестицій проаналізовано в таблиці 1.4. Нами наведено власний спрощений підхід до класифікації, який відповідає плану рахунків, але роз'яснює основні терміни, які використовуються в роботі з основними засобами, а саме: будівництво, модернізація, капітальний ремонт, реконструкція, монтаж, розробка. Більшість цих термінів пов'язані з певними роботами, які виконуються з основними засобами.

Таблиця 1.4 – Класифікація капітальних інвестицій для цілей обліку

Планом рахунків бухгалтерського обліку	Партин Г. О.	Т.П. Остапчук	Власні пропозиції
інвестицій у матеріальні активи			
	інвестиції у землю		
капітальне будівництво;		«витрати на нове, додаткове будівництво та монтаж основних засобів» [7]	1) Будівництво
придбання (виготовлення) основних засобів;	«об'єкти незавершеного будівництва, капітальний ремонт, існуючі будівлі та споруди, нові будівлі, споруди» [11]	«витрати на придбання основних засобів витрати на реконструкцію основних засобів; витрати на модернізацію основних засобів; витрати на капітальний ремонт, що приводить до збільшення економічних вигод» [7]	2) Капітальний ремонт, реконструкція 3) Придбання, монтаж основних засобів
придбання (виготовлення) інших необоротних матеріальних активів;	інші необоротні матеріальні активи	«витрати на придбання та виготовлення інших необоротних матеріальних активів» [7]	4) придбання (виготовлення) інших необоротних матеріальних активів;
придбання (виращування) довгострокових біологічних активів	довгострокові біологічні активи тваринництва		
інвестицій у нематеріальні активи			
придбання (створення) нематеріальних активів;	«інвестицій у придбання або створення власними силами програмного забезпечення, баз даних, прав користування природними ресурсами, майном, прав на знаки для товарів і послуг, на об'єкти промислової власності, авторських та суміжних прав» [11]	«витрати на придбання та створення нематеріальних активів» [7]	5) Придбання, розробка нематеріальних активів

Джерело: складено автором за [7; 11; 19].

Для правильного обліку важливим є розуміння термінів відповідно до чинного законодавства, що розглянуто в пункті 1.3 роботи. Опрацювання наукової літератури дозволило нам запропонувати власні визначення видів капітальних інвестицій:

Будівництво – це придбання матеріальних цінностей і робіт, а також виконання робіт, в результаті яких буде будівля або споруда.

Модернізація – це витрати на покращення основного засобу, в результаті чого об'єкт стає сучаснішим.

Капітальний ремонт – це витрати на покращення основного засобу, в результаті чого він стає більш ефективним або менш затратним, не змінюючи при цьому своїх розмірів

Реконструкція це витрати на покращення основного засобу, в результаті чого він стає більш ефективним або менш затратним, змінюючи при цьому габарити.

Монтаж – витрати на складання і встановлення основного засобу.

Розробка – витрати понесені після того моменту, коли отримано розуміння, що результатом буде актив.

Придбання - інвестиції в основні засоби, куплені в постачальників.

Вирощування – це вкладення в біологічні активи (рисунок 1.5).

Рисунок 1.5. – Види капітальних інвестицій

Джерело: складено автором.

Отже капітальні інвестиції – це вкладення в будівництво, розробку, придбання, модернізацію, реконструкцію, вирощування необоротних активів підприємства. Для обліку важливим є розмежування витрат і інвестицій, для чого необхідно чітко орієнтуватись в критеріях формування активу.

1.3. Нормативно-правове забезпечення обліку капітальних інвестицій

Бухгалтерський облік капітальних інвестицій вимагає знання вимог законодавства для правильної оцінки і відображення у звітності.

Суть інвестицій розкрито в Законі України «Про інвестиційну діяльність» від 18.09.1991 № 1560-ХІІ. Згідно закону «об'єктами інвестиційної діяльності можуть бути будь-яке майно, в тому числі основні фонди і оборотні кошти в усіх галузях та сферах народного господарства, цінні папери, цільові грошові вклади, науково-технічна продукція, інтелектуальні цінності, інші об'єкти власності, а також майнові права» [20].

Визначення капітальних інвестицій наведено у Податковому кодексі України, де визначено, що «капітальні інвестиції – це господарські операції, які передбачають придбання будинків, споруд, основних засобів, інших об'єктів нерухомості, а також нематеріальних активів, що підлягають амортизації відповідно до норм зазначеного кодексу» [21].

У наказі Державного комітету статистики України №494 від 25.12.2009 «Про затвердження Методики розрахунку індексу капітальних інвестицій» наведено, на наш погляд, більш чітке визначення, в якому зазначається, що «капітальні інвестиції – це інвестиції, які спрямовані на купівлю або виготовлення власними силами для власного використання матеріальних та нематеріальних активів, термін служби яких перевищує один рік» [22].

Як бачимо, визначення в ПКУ та статистиці до капітальних інвестицій класифікують тільки витрати на придбання та виготовлення. На противагу їм,

у Національному положенні (стандарту) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» від 27.04.2000 № 92 зазначено, що «капітальні інвестиції в необоротні матеріальні активи – це витрати на будівництво, реконструкцію, модернізацію (інші поліпшення, що збільшують первісну (переоцінену) вартість), виготовлення, придбання об'єктів матеріальних необоротних активів (у тому числі необоротних матеріальних активів, призначених для заміни діючих, і устаткування для монтажу), що здійснюються підприємством» [23].

Визначення капітальних інвестицій згідно нормативно-правової бази наведено в табл. 1.5.

Таблиця 1.5 - Визначення капітальних інвестицій згідно нормативно-правової бази

Нормативно-правовий акт	Визначення капітальних інвестицій
Законі України «Про інвестиційну діяльність»	об'єктами інвестиційної діяльності можуть бути будь-яке майно, в тому числі основні фонди і оборотні кошти в усіх галузях та сферах народного господарства, цінні папери, цільові грошові вклади, науково-технічна продукція, інтелектуальні цінності, інші об'єкти власності, а також майнові права
Податковий кодекс України	капітальні інвестиції – це господарські операції, які передбачають придбання будинків, споруд, основних засобів, інших об'єктів нерухомості, а також нематеріальних активів, що підлягають амортизації відповідно до норм зазначеного кодексу
Наказ Державного комітету статистики України	капітальні інвестиції – це інвестиції, які спрямовані на купівлю або виготовлення власними силами для власного використання матеріальних та нематеріальних активів, термін служби яких перевищує один рік
Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби»	капітальні інвестиції в необоротні матеріальні активи – це витрати на будівництво, реконструкцію, модернізацію (інші поліпшення, що збільшують первісну (переоцінену) вартість), виготовлення, придбання об'єктів матеріальних необоротних активів (у тому числі необоротних матеріальних активів, призначених для заміни діючих, і устаткування для монтажу), що здійснюються підприємством

Джерело: складено автором.

Тобто можливість капіталізації витрат передбачено тільки НП(С)БО 7 «Основні засоби». «Недосконалість вітчизняної законодавчої бази в бухгалтерському обліку унеможливорює чітке розмежування витрат по періодах (таких як витрати на підтримання в стані, придатному до використання, ремонт, дослідження) та витрат капітального періоду.

Здебільшого такий розподіл являє собою вибір професійного судження бухгалтера, що впливає з його компетентності та досвіду роботи. Це може призводити до заниження первісної вартості активу, неправильної оцінки та відповідно недостовірного відображення балансової вартості у звітності» [7]

Ключовим питанням у капіталізації понесених витрат є визнання за їх результатами активу. Результатами капітальних інвестицій можуть бути основні засоби, неартеріальні активи, біологічні активи та ін. Тому визнання капітальних інвестицій регулюється цілою низкою НП(С)БО, які наведено в Додатку Б. В таблиці 1.6 нами узагальнено НП(С)БО, які визначають порядок визнання інвестицій активами

Таблиця 1.6 - НП(С)БО, які визначають порядок визнання капітальних інвестицій активами

Об'єкт інвестицій	Види інвестицій	Нормативний акт, який регулює визнання активом	Сфера застосування
Основні засоби, інші необоротні матеріальні активи	Будівництво, придбання, модернізація, капітальний ремонт, реконструкція, монтаж основних засобів	Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби»	«Визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про основні засоби, інші необоротні матеріальні активи та незавершені капітальні інвестиції в необоротні матеріальні активи» [23].
Нематеріальні активи	придбання, розробка нематеріального активу	Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи»	«Визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про нематеріальні активи і незавершені капітальні інвестиції в нематеріальні активи» [24].
Біологічні активи	Придбання, вирощування біологічних активів	Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 30 «Біологічні активи»	«Визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про біологічні активи і про одержані в процесі їх біологічних перетворень додаткові біологічні активи» [25].
Інвестиційна нерухомість	будівництво, придбання, модернізація, капітальний ремонт, реконструкція, монтаж інвестиційної нерухомості	Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 32 «Інвестиційна нерухомість»	«Визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про інвестиційну нерухомість та її розкриття у фінансовій звітності» [26].

Джерело: складено автором.

Отже окремого стандарту для обліку капітальних інвестицій не існує, як і чітких правил капіталізації деяких витрат. Для визнання витрат капітальними інвестиціями слід керуватись правилами визнання конкретних активів, які мають бути створеними за результатами капітальних інвестицій. Для чіткого розмежування витрат та активів доцільно чітко прописати термінологію видів капітальних інвестицій, а саме: будівництво, придбання, модернізація, капітальний ремонт, реконструкція, монтаж, розробка, вирощування та ін.

Висновки до розділу 1

За результатами дослідження теоретичних аспектів обліку капітальних інвестицій можна зробити наступні висновки:

1. Встановлено, що в українських наукових дослідженнях капітальних інвестицій акцент робиться на оцінці вкладень і придбання необоротних матеріальних і нематеріальних активів. В зарубіжних дослідженнях крім цього обов'язково акцентується на можливості отримати дохід або повернути інвестований капітал з прибутку, отриманого компанією протягом багатьох років.

2. Доведено, що основними ознаками капітальних інвестицій є: вкладення коштів підприємства у придбання довгострокових активів, які можуть значно покращити ефективність бізнесу; вкладення в бізнес зі сторони, за результатами чого інвестор може обрати отримання дохід у вигляді прибутку від проінвестованого бізнесу. Капітальні інвестиції здійснюються з метою покращення діяльності підприємства, очікується що вони допоможуть збільшити прибутки в майбутньому. Однак капітальні інвестиції призводять до зниження доходів зацікавлених короткострокової перспективі, так як зумовлюють відтік коштів.

3. Обґрунтовано, що окремого стандарту для обліку капітальних інвестицій не існує, як і чітких правил капіталізації деяких витрат. Для визнання витрат капітальними інвестиціями слід керуватись правилами визнання конкретних активів, які мають бути створеними за результатами капітальних інвестицій. Для чіткого розмежування витрат та активів доцільно чітко прописати термінологію видів капітальних інвестицій, а саме: будівництво, придбання, модернізація, капітальний ремонт, реконструкція, монтаж, розробка, вирощування та ін.

РОЗДІЛ 2

ОБЛІК КАПІТАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙ ПІДПРИЄМСТВ ЛІСОВОГО ГОСПОДАРСТВА

2.1. Статистичний аналіз капітальних інвестицій підприємств лісового господарства

Капітальні інвестиції здійснюються з метою покращення матеріально-технічної бази підприємства. Для бізнесу, який створений багато років тому, їх наявність є життєво необхідна, адже основні засоби мають здатність зношуватись. Підприємства лісового господарства належать до того виду діяльності, який потребує оновлення обладнання, так як вони були засновані багато десятиліть тому.

За даними Державної служби статистики нами проаналізовано динаміку капітальних інвестицій на підприємствах з розподілом на великі, середні, малі та мікро, основним видом діяльності якого є «лісівництво та інша діяльність у лісовому господарстві» за даними Державного комітету статистики. Слід відмітити, що жодне підприємство з таким видом діяльності не належить до великих, тому нами проаналізовано три групи підприємств. Числові дані наведено в додатку В.

Динаміку капітальних інвестицій на підприємствах лісового господарства за розмірами підприємств наведено в табл. 2.1. В загальному можемо побачити, що частка капітальних інвестицій в структурі необоротних активів складає від 3 до 39%, що вказує на відсутність планової політики в оновленні матеріальної бази. Незалежно від розміру підприємств капітальні інвестиції мають позитивну динаміку.

Графічно динаміку капітальних інвестицій на підприємствах лісового господарства за роками наведено на рисунку 2.1.

Таблиця 2.1 - Динаміка капітальних інвестицій на підприємствах лісового господарства за розмірами підприємств за 2013-2022 роки, млн.грн

Рік	Необоротні активи, усього млн.грн			незавершені капітальні інвестиції, усього млн.грн			частка капітальних інвестицій в необоротних активах, %		
	середні	малі	мікро	середні	малі	мікро	середні	малі	мікро
2013	265849,1	28775,8	6714,7	30501,9	3805,9	1444,3	11,5	13,2	21,5
2014	312160,8	39844,4	8876,9	32064,2	4264,2	404,3	10,3	10,7	4,6
2015	396697,5	59489,4	16250,8	36891,6	5456,6	1157	9,3	9,2	7,1
2016	482614,2	74098,7	16110,5	58883,2	12469,2	6389,9	12,2	16,8	39,7
2017	658853,2	156658,7	17562,1	55561,0	16719,0	4015,1	8,4	10,7	22,9
2018	764810,4	166332	22772,7	79128,1	12135,4	4058,9	10,3	7,3	17,8
2019	944621,5	170925,1	22067,9	117534,7	14437,4	4110,9	12,4	8,4	18,6
2020	1014752,2	139638,4	37654	170920,4	16082,1	5571,2	16,8	11,5	14,8
2021	1245705,7	211326,0	33657,8	218260,6	70950,9	2580,2	17,5	33,6	7,7
2022	1338617,6	287740,3	90268,4	146389,6	28697	2863,4	10,9	10,0	3,2

Джерело: складено за даними [27].

З загальної динаміки виділяється 2022 рік, що є закономірним зважаючи на початок військових дій на території України.

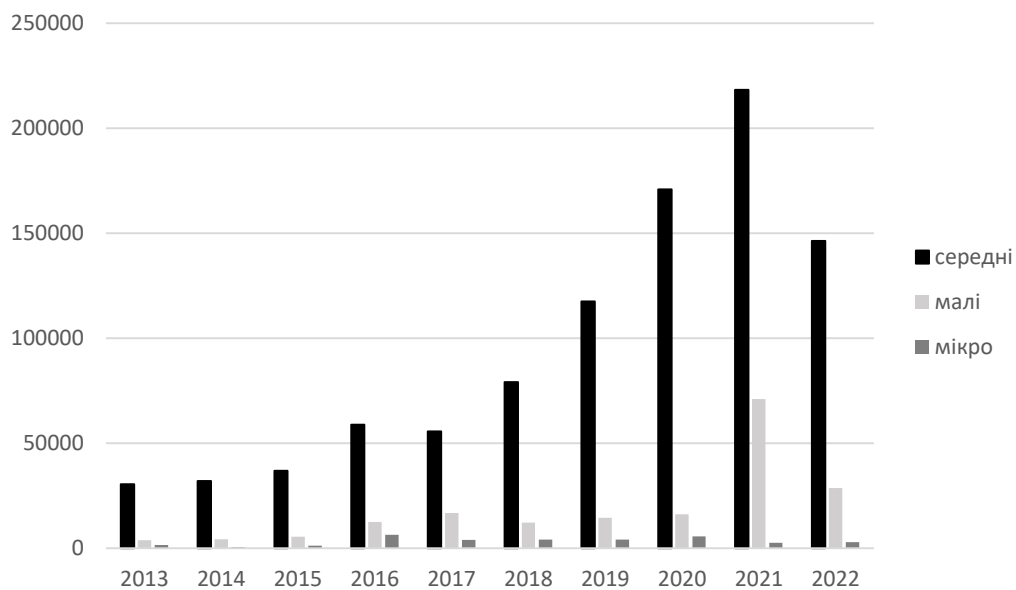

Рисунок 2.1 - Динаміка капітальних інвестицій на підприємствах лісового господарства за роками, млн.грн

Джерело: складено за даними [27].

Проте загальне зростання розміру капітальних інвестицій чітко прослідковується лише на середніх підприємствах. Малі та мікро відчували

значний спад у 2015 та 2021 роках. Однією з причин може бути заборона експорту, яка практично не вплинула на середні підприємства.

Частка капітальних інвестицій в структурі необоротних активів змінюється також в залежності від розміру підприємства. Динаміка частки капітальних інвестицій на підприємствах лісового господарства наведена на рисунку 2.2.

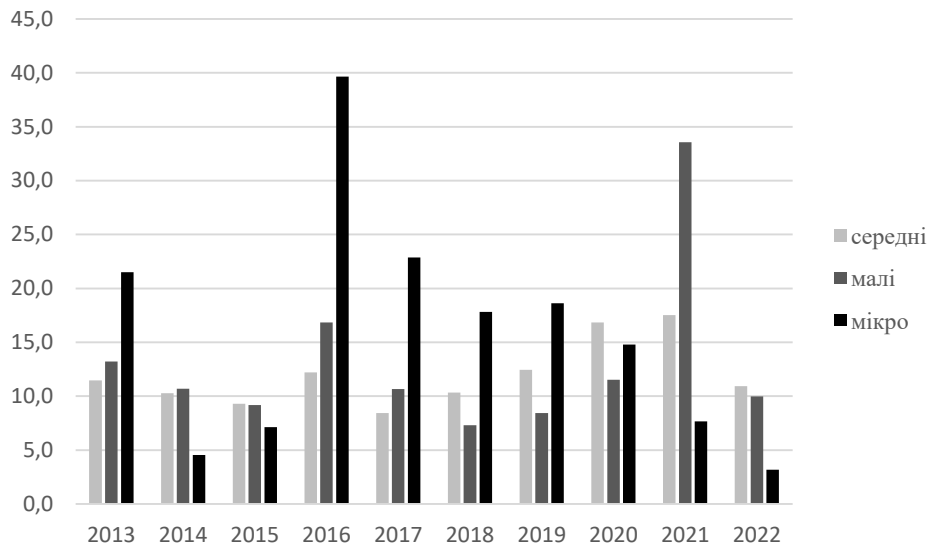

Рисунок 2.2 - Динаміка частки капітальних інвестицій на підприємствах лісового господарства України у 2013-2022 роках

Джерело: складено за даними [27].

Таким чином можна стверджувати, що чим меншим є розмір підприємства, тим більшу частку в необоротних активах займають капітальні інвестиції. Частка капітальних інвестицій змінюється щороку, але позитивна динаміка спостерігалась також тільки на середніх підприємствах від 10 до 18% в структурі необоротних активів. Поряд з цим на мікропідприємствах цей показник становить від 5 до 40%.

Нами проаналізовано також структуру капітальних інвестицій підприємств лісового господарства за 2013-2022 роки за даними Державної служби статистики. Динаміка капітальних інвестицій середніх підприємств лісового господарства наведена на рисунку 2.3.

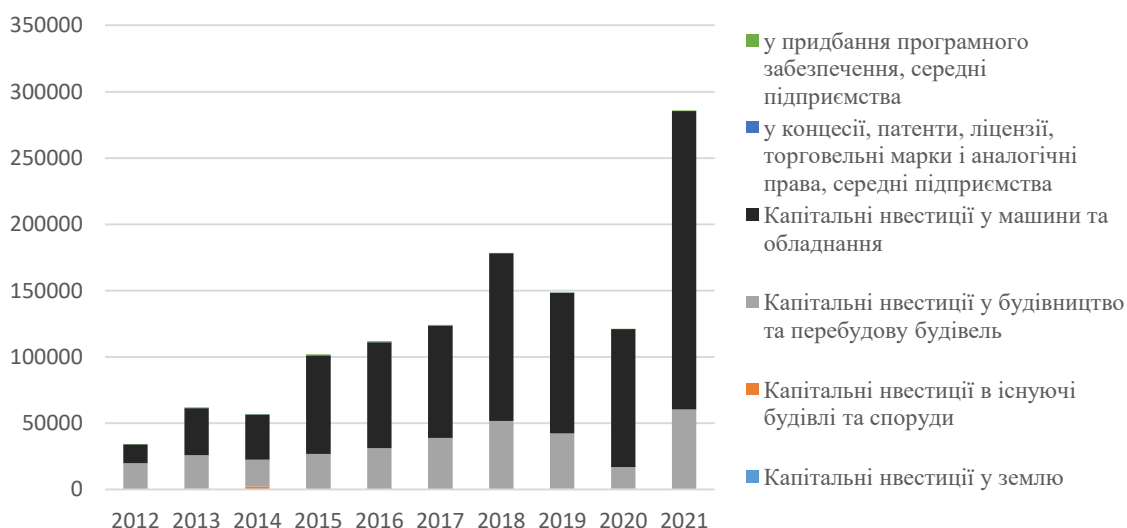

Рисунок 2.3 - Динаміка капітальних інвестицій середніх підприємств лісового господарства за 2012-2021 роки

Джерело: складено за даними [27].

З рисунку ми бачимо, що на середніх підприємствах щороку зростають капітальні інвестиції в машини і обладнання та будівництво нових будівель. В структурі капітальних інвестицій середніх підприємств лісового господарства переважають капітальні інвестиції в машини і обладнання, частка яких зростає від 40% у 2012 до 85% у 2021 році. Частка витрат на будівництво при цьому зменшилась (рисунок 2.4).

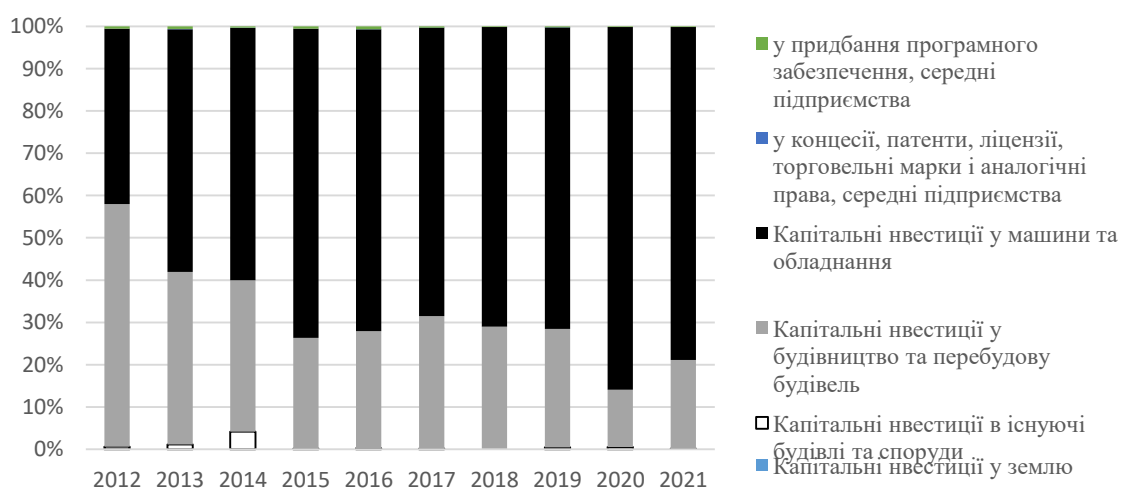

Рисунок 2.4 - Структура капітальних інвестицій середніх підприємств лісового господарства за 2012-2021 роки

Джерело: складено за даними [27].

Проаналізуємо динаміку і структуру капітальних інвестицій на малих підприємствах лісового господарства. Динаміка представлена на рисунку 2.5.

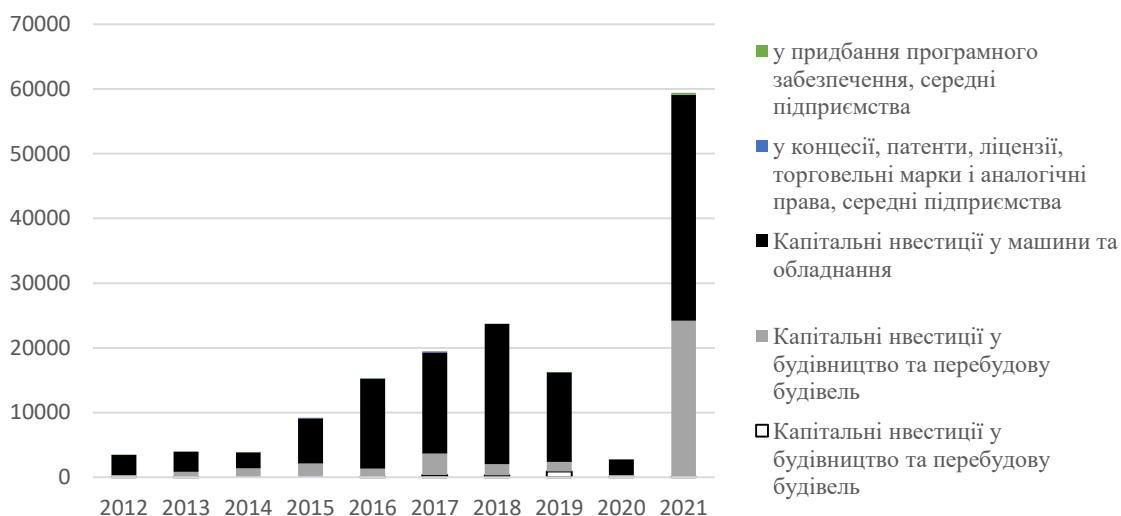

Рисунок 2.5 - Динаміка капітальних інвестицій малих підприємств лісового господарства за 2012-2021 роки

Джерело: складено за даними [27].

З даних рисунку видно, що на малих підприємствах також зростають капітальні інвестиції у машини і обладнання та будівництво. Досить непродуктивним був 2020 рік, де сума інвестицій була на рівні 2012 року. Структура капітальних інвестицій для малих підприємств наведена на рисунку 2.6.

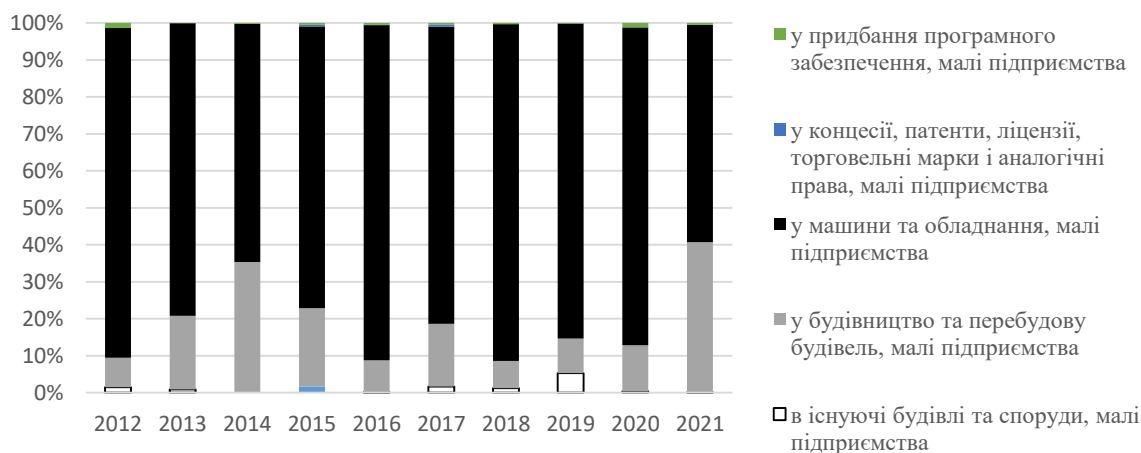

Рисунок 2.6 - Структура капітальних інвестицій малих підприємств лісового господарства за 2012-2021 роки

Джерело: складено за даними [27].

В структурі капітальних інвестицій малих підприємств лісового господарства переважають інвестиції у машини і обладнання, частка яких становить понад 50%.

На рисунку 2.7 наведено динаміку капітальних інвестицій для мікропідприємств лісового господарства. Динаміка має хаотичний характер, в структурі практично 100% - це капітальні інвестиції у машини і обладнання.

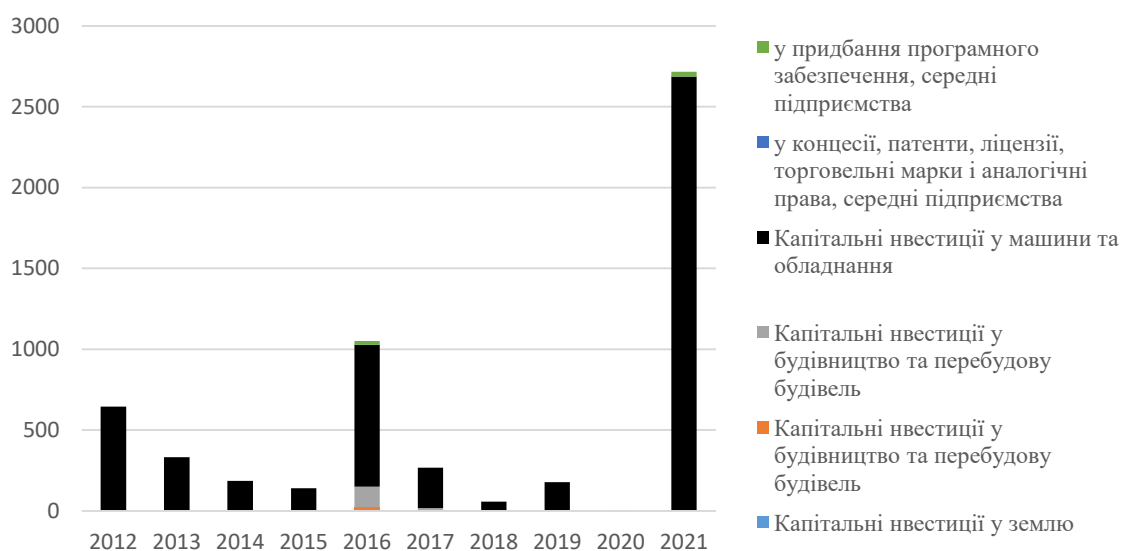

Рисунок 2.7 - Динаміка капітальних інвестицій мікро підприємств лісового господарства за 2012-2021 роки

Джерело: складено за даними [27].

Середні інвестиції на одне лісогосподарське підприємство наведено в табл. 2.2. З даних таблиці видно, що найкращий потенціал до самофінансування, тобто інвестицій у власну діяльність мають середні лісогосподарські підприємства. Середні інвестиції на одне таке підприємство зростають щороку від 622 млн до 3953 млн на рік, тобто зростання практично у п'ять раз. При цьому на малих підприємствах спостерігаються значні перепади.

Результати аналізу показали, що в структурі капітальних інвестицій лісогосподарських підприємств переважають витрати на придбання обладнання та машин, витрати на будівництво. Частка решти видів капітальних інвестицій незначна.

Таблиця 2.2. Середні інвестиції на одне лісогосподарське підприємство

Роки	Капітальні інвестиції, млн.грн		Кількість підприємств		Середні інвестиції на одне підприємство	
	середні підпри- ємства	малі підприє- мства	середні підпри- ємства	малі підпри- ємства	середні підпри- ємства	малі підпри- ємства
2012	37312	3662	60	62	622	59
2013	64419	4176	67	96	961	44
2014	61889	4329	78	126	793	34
2015	109767	9969	79	154	1389	65
2016	120769	17141	79	154	1529	111
2017	135191	21261	78	157	1733	135
2018	191843	24981	71	148	2702	169
2019	169439	17798	76	181	2229	98
2020	138570	3517	79	197	1754	18
2021	332076	60607	84	193	3953	314

Джерело: складено за даними [27].

Здійснення капітальні інвестицій має свої недоліки. В теорії капітальні інвестиції здійснюються для покращення грошових потоків підприємства в операційній діяльності. Очікується, що капіталовкладення допоможуть досягнути прибутковості в майбутньому в довгостроковій перспективі. Однак капітальні інвестиції призводять до зниження доходів у короткостроковій перспективі.

В рік, коли частка капітальних інвестицій найбільша – фінансовий результат найгірший, і можна припустити, що капіталовкладення забезпечать зростання прибутків у майбутньому. Рішення підприємства про капіталовкладення є довгостроковою стратегією зростання. Капітальні інвестиції, як правило, здійснюються для збільшення операційної потужності, захоплення більшої частки ринку та отримання більшого доходу. У багатьох випадках капіталовкладення є необхідною умовою діяльності в лісовій галузі. Якщо лісогосподарські підприємства здійснюють капітальні інвестиції - вони підтримують свій існуючий бізнес і розвивають його.

2.2. Документування капітальних інвестицій

Проведення аналітичного дослідження капітальних інвестицій в пункті 2.2 роботи показало, що основними видами капітальних інвестицій на підприємствах лісового господарства є придбання машин та обладнання та будівництво, що можна вважати певними галузевими особливостями.

Процес капітальних інвестицій вимагає належного документального забезпечення для визначення напрямків та відповідальних осіб. Для всіх операцій з капітального інвестування, таких як будівництво, придбання, виготовлення, поліпшення (модифікації, реконструкції), вирощування та ін. передбачено окремі бухгалтерські документи.

«Операції з інвестування оформляються різними первинними документами залежно від виду капіталовкладень, каналів надходження активів, способів виконання будівельно-монтажних робіт» [15].

Для дослідження обліку капітальних інвестицій нами використано дані двох підприємств лісового господарства Волинської області, які є філіями ДП «Ліси України», а саме Любешівське ЛМГ та Колківське ЛМГ (табл.2.3 - 2.4).

Таблиця 2.3 – Капітальні інвестиції ДП «Колківське ЛМГ»

у 2020-2022 роках, тис.грн

№ з/п	Найменування показника	2020р	2021р	2022р	Разом за три роки
1	Капітальне будівництво	-	1721	3664	5385
2	Придбання (виготовлення) основних засобів	30	1501	3932	5463
3	Придбання (виготовлення) інших необоротних матеріальних активів	202	775	1649	2626
4	Придбання (створення) нематеріальних активів	-	1592	1505	3097
5	Придбання (вирощування) довгострокових біологічних активів	-	-	-	0
6	Інші	1155	98	-	1253
7	Разом	1387	5687	10750	17824

Джерело: складено за даними фінансової звітності ДП «Колківське ЛМГ».

Таблиця 2.4 – Капітальні інвестиції ДП «Любешівське ЛМГ»
у 2020-2022 роках, тис.грн

№ з/п	Найменування показника	2020р	2021р	2022р	Приріст 2022-2020
1	Капітальне будівництво	-	-	-	0
2	Придбання (виготовлення) основних засобів	197	1371	3795	5363
3	Придбання (виготовлення) інших необоротних матеріальних активів	-	-	2540	2540
4	Придбання (створення) нематеріальних активів	-	37	813	850
5	Придбання (вирощування) довгострокових біологічних активів	-	-	156	156
6	Інші	730	-	-	730
7	Разом	927	1408	7304	9639

Джерело: складено за даними фінансової звітності ДП «Любешівське ЛМГ».

На обох досліджуваних підприємствах обсяг капітальних інвестицій зростає і у військовий час зростання відбулось більш, ніж вдвічі. Операції з капітальними інвестиціями є типовими для цих лісогосподарських підприємств. Протягом 2020-2022 років на обох підприємствах були наявні капітальні інвестиції всіх видів – від основних засобів до біологічних активів. Основна частина інвестицій за досліджуваний період припала на придбання основних засобів: понад 5 млн на Колківське ЛМГ і стільки ж Любешівське ЛМГ.

Характеристика документального забезпечення капітальних інвестицій підприємств лісового господарства наведена в таблиці 2.5. Слід зазначити, що початком операцій є укладення договору з постачальником. Перелік документів наведений в розрізі видів капітальних інвестицій, узагальнених нами в пункті 1.2 роботи.

Таблиця 2.5 - Документальне забезпечення капітальних інвестицій підприємств лісового господарства

Напрямок інвестування	Документи		Приклади активів
	Надходження	Вибуття	
1	2	3	4
Придбання основних засобів, інших необоротних матеріальних активів	Накладна, товарно-транспортна накладна, технічна документація, Акт приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів, [29].	Акт введення в експлуатацію основних засобів	Машини, обладнання, транспортні засоби, будівлі, споруди, інструменти на підставі технічної документації
Вирощування довгострокових біологічних активів	Накладні, акти виконаних робіт та інші для накопичення витрат на біологічний актив	ДБАСГ-1 «Акт приймання довгострокових біологічних активів рослинництва (багаторічних насаджень) і передачі їх в експлуатацію» для введення багаторічних насаджень в експлуатацію; ДБАСГ-2 «Акт приймання довгострокових біологічних активів тваринництва (формування основного стада тварин)» [28] для введення до основного стада	Сади дерева в лісі (лісовий масив), стадо тварин
Придбання нематеріальних активів	Накладні, документація (договір на використання майнових прав інтелектуальної власності, ліцензійний договір тощо)	НА-1 «Акт введення в господарський оборот об'єкта права інтелектуальної власності в складі нематеріальних активів»; [30].	Програмне забезпечення
Будівництво підрядним способом	Договір на виконання робіт; проектно-кошторисна документація; КБ-2 «Акт приймання виконаних підрядних робіт»; КБ-3 «Довідка про вартість виконаних капітальних робіт», Акти списання ТМЦ	Акт введення в експлуатацію основних засобів	Будинки, споруди
Будівництво власними силами	проектно-кошторисна документація; лімітно-забірна картка, акт списання, розрахункова відомість; бухгалтерські довідки; акт виконаних робіт (наданих послуг)	Акт введення в експлуатацію основних засобів	Будинки, споруди

Продовження таблиці 2.5

1	2	3	4
Капітальний ремонт, реконструкція, модернізація	Дефектна відомість, вимога, акт списання, розрахункова відомість; бухгалтерські довідки; акт виконаних робіт (наданих послуг)	Акт приймання-здачі відремонтованих, реконструйованих та модернізованих об'єктів;	Будь-які основні засоби та нематеріальні активи
Монтаж, розробка	Договір на виконання робіт; лімітно-забірні картки; розрахункова відомість; бухгалтерські довідки; акт виконаних робіт (наданих послуг) та ін	НА-1 «Акт введення в господарський оборот об'єкта права інтелектуальної власності в складі нематеріальних активів»; Акт введення в експлуатацію основних засобів	Машини, обладнання, нематеріальні активи

Джерело: складено автором.

Основним документом капітальних інвестицій для лісогосподарських підприємств є Акт приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів, який використовується при придбанні основних засобів та інших необоротних матеріальних активів. Типова форма таких документів для приватних підприємств відсутня, але можна використовувати форми, передбачені Наказом Міністерства статистики України від 29.12.95 № 352 «Про затвердження типових форм первинного обліку», який втратив чинність в 2021 році. Або ж форму для бюджетних організацій, а саме Акт приймання-передачі основних засобів, затверджений наказом Мінфіну України «Про затвердження типових форм з обліку та списання основних засобів суб'єктами державного сектору та порядку їх складання» від 13.09.2016 № 818 [29].

Оскільки надходження капітальних інвестицій відбувається на підставі накладних, то обов'язково вона має супроводжуватись технічною документацією, яка дає можливість ідентифікувати об'єкт.

Методичні рекомендації щодо застосування спеціалізованих форм первинних документів з обліку довгострокових та поточних біологічних активів в сільськогосподарських підприємствах, затверджені наказом Міністерства аграрної політики України від 21 лютого 2008 р. №73 визначають документи для обліку біологічних активів, до яких належать лісові масиви, та

вирощені стада диких тварин. Для накопичення капітальних витрат використовуються накладні, акти виконаних робіт, за результатами чого введення багаторічних насаджень в експлуатацію оформляється Актом. Акт також застосовується у випадках оформлення переведення тварин в основне стадо. «Акт складає зоотехнік, завідувач фермою або бригадир у день формування основного стада» [28].

Для капітальних інвестицій в нематеріальні активи використовуються типові форми, затверджені наказом Мінфіну України «Про затвердження типових форм первинного обліку об'єктів права інтелектуальної власності у складі нематеріальних активів» від 22.11.2004 № 732. В «акті введення в господарський оборот об'єкта права інтелектуальної власності наводиться характеристика такого об'єкта, яка містить докладний його опис і порядок використання, особливості і переваги, зазначаються основні якісні та кількісні показники об'єкта права інтелектуальної власності зазначається назва документації, згідно з якою об'єкт права інтелектуальної власності вводиться в господарський оборот (назва та номер документа, що підтверджує введення такого об'єкта в господарський оборот (договір на використання майнових прав інтелектуальної власності, ліцензійний договір тощо» [30].

Для будівництва перелік документів залежить від способу виконання робіт: власними силами чи з залученням підрядника. Типовими документами для виконання будівництва підрядним способом є договір на виконання робіт; проектно-кошторисна документація; КБ-2 «Акт приймання виконаних підрядних робіт»; КБ-3 «Довідка про вартість виконаних капітальних робіт», Акти списання ТМЦ. «Свого часу у будівництві для оформлення виконаних будівельних робіт між сторонами використовувалися специфічні форми первинної облікової документації, затверджені наказом Мінрегіонбуду України від 04.12.2009 р. №554, який втратив чинність у 2014 році: №КБ-2в «Акт приймання виконаних будівельних робіт»; №КБ-3 «Довідка про вартість виконаних будівельних робіт та витрати». Такі форми були типовими та використовувалися всіма зацікавленими будівельними підприємствами і

організаціями. Акти КБ-2в та КБ-3 застосовуються на добровільних засадах та відображають фактичні витрати» [31].

Для реконструкції та модернізації, капітального ремонту використовують одні і ті ж види документів, типові форми яких відсутні. По суті документ не дає можливість розмежувати види капітальних інвестицій. Для правильного їх обліку необхідно детальніше досліджувати суть операції з додаткових супровідних документів. Єдиною вимогою, як і для підприємств інших видів діяльності, для підприємств лісового господарства щодо первинних документів є їх відповідність вимогам Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 № 996-XIV. «Первинні документи можуть бути складені у паперовій або в електронній формі та повинні мати такі обов'язкові реквізити: назву документа (форми); дату складання; назву підприємства, від імені якого складено документ; зміст та обсяг господарської операції, одиницю виміру господарської операції; посади і прізвища (крім первинних документів, вимоги до яких встановлюються Національним банком України) осіб, відповідальних за здійснення господарської операції і правильність її оформлення; особистий підпис або інші дані, що дають змогу ідентифікувати особу, яка брала участь у здійсненні господарської операції» [32].

Отже на сьогодні не передбачено типових форм для більшості операцій з капітальних інвестицій. З однієї сторони це спрощує ведення обліку, але з іншої, зважаючи на складність операцій, ускладнює ідентифікацію операцій для правильного їх відображення на рахунках бухгалтерського обліку та у звітності. Більшість типових форм для оприбуткування активів за результатами капітальних інвестицій втратили чинність у 2012-2014 роках. Для накопичення інформації про капітальні інвестиції в розрізі об'єктів використовуються звичайні актив виконаних робіт, акти списання, розрахункові відомості та довідки бухгалтерії.

2.3. Відображення капітальних інвестицій на рахунках обліку та у звітності

Для обліку капітальних інвестицій ключове значення має розуміння сутності операцій. Адже стандартами бухгалтерського обліку визначено, що «витрати, які здійснюються для підтримання об'єкта в робочому стані, включаються до складу витрат, а витрати, які призводять до поліпшення його функціональних властивостей капіталізуються» [16].

Таким чином основне завдання бухгалтера полягає в тому, щоб визначити чи витрати призводять до поліпшення функціональних властивостей. Проте відповідь на це питання можуть дати тільки технічні фахівці. Тому в діяльності Любешівське ЛМГ та Колківське ЛМГ на документах відповідальні особи вказують призначення придбаних товарно-матеріальних цінностей та послуг.

Облік капітальних інвестицій здійснюється на рахунку 15 «Капітальні інвестиції». «Рахунок 15 «Капітальні інвестиції» призначений для обліку витрат на придбання або створення матеріальних і нематеріальних необоротних активів. Рахунок 15 «Капітальні інвестиції» має такі субрахунки:

- 151 «Капітальне будівництво»;
 - 152 «Придбання (виготовлення) основних засобів»;
 - 153 «Придбання (виготовлення) інших необоротних матеріальних активів»;
 - 154 «Придбання (створення) нематеріальних активів»;
 - 155 «Придбання (вирощування) довгострокових біологічних активів»»
- [32].

Всі витрати на будівництво на Колківське ЛМГ капіталізуються за дебетом субрахунку 151 «Капітальне будівництво». Класифікація цих витрат на практиці здійснюється відповідно до Методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку основних засобів, затверджених наказом Міністерства фінансів України від 30.09.2003 № 561, а саме: «проектно-вишукувальні роботи;

будівельні роботи; роботи з монтажу устаткування; придбання устаткування, що потребують монтажу; придбання устаткування, що не потребують монтажу, інструментів та інвентарю; інші капітальні роботи і затрати» [34].

В бухгалтерському обліку ці витрати обліковуються за кожним об'єктом будівництва. Наприклад, у досліджуваному періоді було проведено будівництво рекреаційних пунктів Лісовичок у с.Колки та у с.Маневичі. Облік будівництва на Колківське ЛМГ наведено в таблиці 2.6.

Таблиця 2.6 – Облік капітального будівництва на Колківське ЛМГ

№ з/п	Операція	Кореспонденція	Документ
1	Проектно-вишукувальні роботи	Дт 151 – Кт 631	Договір, Акт виконаних робіт
2	Списано будівельні матеріали на будівництво	Дт 151 – Кт 205	Акт списання відповідно до КБ-2 «Акт приймання виконаних підрядних робіт»
3	Відображено витрати на будівництво підрядним способом	Дт 151 – Кт 631	Договір, КБ-2 «Акт приймання виконаних підрядних робіт»

Джерело: складено автором.

Аналітичний облік капітальних інвестицій на будівництво ведеться за такими об'єктами як «с.Колки», «с.Маневичі» у розрізі затрат на зазначені роботи. Накопичені на кінець року капітальні інвестиції були відображені у Балансі (Звіті про фінансовий стан; форма № 1) у рядку 1005 «Незвершені капітальні інвестиції» та рядку 280 «Капітальне будівництво» в Примітках до річної фінансової звітності.

Проаналізуємо практику обліку капітальних інвестицій на придбання основних засобів на Колківському ЛМГ. Підприємство несе витрати на створення матеріально-технічної бази, які капіталізуються за дебетом субрахунку 152 «Придбання (виготовлення) основних засобів» та 153 «Придбання (виготовлення) інших необоротних матеріальних активів». Кореспонденції з обліку капітальних інвестицій на придбання основних засобів наведено в табл.2.7.

Таблиця 2.7 – Облік капітальних інвестицій на придбання (виготовлення) основних засобів та нематеріальних активів на Колківське ЛМГ

Операція	Кореспонденція	Документ
Придбано основний засіб	Дт 152 – Кт 631	Договір, Накладна, Акт приймання-передачі, технічна документація, технічні паспорти, товарно-транспортна накладна
Придбано нематеріальний актив	Дт 154 – Кт 631	Договір, Накладна, Акт приймання-передачі, правостановлюючий документ на право володіння чи користування нематеріальним активом
Витрати на доставку і монтаж	Дт 152 – Кт 631	Договір, Акт виконаних робіт
Оприбуткування активу на баланс	Дт 10 – Кт 152 Дт 11 – Кт 153 Дт 12 – Кт 154	Акт введення в експлуатацію

Джерело: складено автором.

Накопичені на кінець року капітальні інвестиції на придбання основних засобів, інших необоротних матеріальних активів та нематеріальних активів відображаються у рядку 290, 300 та 310 в розділі III «Капітальні інвестиції» Приміток до річного фінансового звіту.

Найбільше питань виникає при обліку капітальних інвестицій, пов'язаних з поліпшеннями та ремонтами основних засобів. Дослідження облікової політики лісогосподарських підприємств показало, що в ній наведено лише речення такого змісту: витрати на капітальний ремонт відносяться до первісної вартості основних засобів, а поточний ремонт відноситься на витрати. При цьому не зрозуміло, які ремонти вважаються капітальними і хто уповноважений приймати рішення щодо класифікації ремонтів.

«На практиці розрізняють такі види робіт, спрямованих на підтримку і відновлення працездатності об'єктів основних засобів, а також на поліпшення їхніх технічних характеристик: технічне обслуговування, поточний ремонт,

капітальний ремонт і поліпшення (добудова, дообладнання, реконструкція, модернізація, модифікація тощо). Як визначити, до якого виду належать роботи, що виконуються підприємством? Із цією метою доцільно: ознайомитися з технічною документацією на об'єкт основних засобів; визначити фахівців, які мають відповідну кваліфікацію, (бажано сформувати з них комісію)» [16].

На досліджуваних підприємствах бухгалтер з обліку основних засобів при отриманні документів, що свідчать про проведення ремонтів ідентифікує основний засіб, який ремонтувався. В разі ремонту будівель і споруд для внесення витрат до складу капітальних витрат керуються Наказом Держжитлокомунгоспу України «Про затвердження Примірного переліку послуг з утримання будинків і споруд та прибудинкових територій та послуг з ремонту приміщень, будинків, споруд» від 10.08.2004 № 150. В цьому наказі наведено детальний перелік робіт з догляду за приміщеннями і їх ремонту з відповідною класифікацією на капітальні та поточні. Для прикладу «Ремонт дверей з перев'язуванням та заміною окремих частин у них в обсязі більше 3% загальної кількості» [44] є капітальним ремонту згідно пункту 2.8.3 Наказу. В той час як проста заміна дверей – поточні витрати. «Рішення про характер і ознаки здійснюваних підприємством робіт, тобто, чи спрямовані вони на підвищення техніко-економічних можливостей (модернізація, модифікація, добудова, реконструкція) об'єкта, що приведе у майбутньому до збільшення економічних вигод, чи здійснюються вони для підтримання об'єкта в придатному для використання стані та одержання первісно визначеної суми майбутніх економічних вигод від його використання, приймається керівником підприємства з урахуванням результатів аналізу існуючої ситуації та суттєвості таких витрат» [34].

Для інших видів капітальних інвестицій основним критерієм для обліку є вартість у порівнянні з вартістю активу, що ремонтувався. Тільки якщо витрати перевищують більше, ніж на 50 % вартості ремонтovanого активу,

вони капіталізуються. Однак такі положення ніде не зафіксовано. Облік капітальних ремонтів і модернізації наведено в табл. 2.8.

Таблиця 2.8 – Облік капітальних інвестицій на ремонт та модернізацію основних засобів на Колківське ЛМГ

Операція	Кореспонденція	Документ
Надійшли послуги з капітального ремонту	Дт 152 – Кт 631	Договір, Акт виконаних робіт
Списано запасні частини на ремонт	Дт 152 – Кт 205	Акт списання
Збільшено первісну вартість основного засобу на вартість капітального ремонту	Дт 10 – Кт 152	Акт приймання-здачі відремонтованих, реконструйованих та модернізованих об'єктів

Джерело: складено автором.

Витрати на ремонт обліковуються у складі тих капітальних інвестицій, до яких належить необоротний актив, що ремонтується і відповідно у тих же рядках звітності.

Специфікою лісового господарства є наявність у складі капітальних інвестицій витрат на вирощування лісових масивів. Витрати на висадження посадкового матеріалу та догляд за лісовими розсадниками накопичуються на субрахунку 155 «Придбання (вирощування) довгострокових біологічних активів».

На субрахунку 155 відображаються «прямі матеріальні витрати (вартість посадкового матеріалу та засобів захисту лісорозсадників, вартість паливно-мастильних матеріалів, що виникають при транспортуванні посадкового матеріалу); прямі витрати на оплату праці та ЄСВ працівників, що займалися висаджуванням посадкового матеріалу; витрати на оплату робіт і послуг, що надаються сторонніми організаціями, пов'язаних із закладенням, доглядом за лісовими культурами; витрати на утримання обладнання, яке

використовується при висадці; витрати на догляд за лісовими культурами (проведення санітарних, очисних, проміжних рубок, на охорону від шкідників і хвороб); витрати обслуговуючого виробництва, пов'язані з закладенням і доглядом за лісовими активами» [36]. Лісогосподарські підприємства мають права капіталізувати витрати понесені на лісомасиви, які висаджені господарством. На практиці ж більшість витрат на догляд за лісами списуються без капіталізації, тільки вартість саджанців включається до вартості плантації, знижуючи таким чином вартість лісу та фінансові результати.

Отже дослідження обліку капітальних інвестицій на лісогосподарських підприємствах показало, що внутрішніми документами зовсім не регламентовано облік ремонтів в частині віднесення їх до витрат або капіталізації витрат на них. Це рішення приймається головним бухгалтером, який не має достатніх технічних навиків щодо оцінки впливу ремонтів на стан об'єкта. Це може бути причиною маніпуляцій у визначення фінансових результатів. Зокрема, лісогосподарські підприємства належать до державних, тому зобов'язані перераховувати частину прибутку до державного бюджету. А витрати на ремонт можуть зменшити їх, хоча фактично мали б капіталізуватись.

Це ж саме стосується капітальних витрат на лісові масиви. Формування чіткого переліку витрат, які мають капіталізуватись, в обліковій політиці сприятиме зростанню вартості лісу та фінансових результатів, так як більшість витрат будуть капіталізуватись.

Важливим моментом вдосконалення обліку капітальних інвестицій має бути розробка чітких правил визнання витрат на ремонт у складі витрат підприємства, щоб зменшити ймовірність будь-яких маніпуляцій з показниками. Такі правила доцільно передбачити в наказі про облікову політику і впровадити його на всіх філіях ДП «Ліси України».

Висновки до розділу 2

Дослідження практичних аспектів обліку капітальних інвестицій на підприємствах лісового господарства дозволяє зробити наступні висновки:

1. Встановлено загальне зростання розміру капітальних інвестицій лише на середніх підприємствах. Малі та мікро відчували значний спад у 2015 та 2021 роках. Однією з причин може бути заборона експорту, яка практично не вплинула на середні підприємства. В структурі капітальних інвестицій середніх підприємств лісового господарства переважають капітальні інвестиції в машини і обладнання, частка яких зросла від 40% у 2012 до 85% у 2021 році. Частка витрат на будівництво при цьому зменшилась. Результати аналізу показали, що в структурі капітальних інвестицій лісгосподарських підприємств переважають витрати на придбання обладнання та машин, витрати на будівництво. Частка решти видів капітальних інвестицій незначна.

2. Визначено, що основним документом капітальних інвестицій для лісгосподарських підприємств є Акт приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів, який використовується при придбанні основних засобів та інших необоротних матеріальних активів. Для капітальних інвестицій в нематеріальні активи використовуються типові форми. Для будівництва перелік документів залежить від способу виконання робіт: власними силами чи з залученням підрядника. На сьогодні не передбачено типових форм для більшості операцій з капітальних інвестицій. З однієї сторони це спрощує ведення обліку, але з іншої, зважаючи на складність операцій, ускладнює ідентифікацію операцій для правильного їх відображення на рахунках бухгалтерського обліку та у звітності. Більшість типових форм для оприбуткування активів за результатами капітальних інвестицій втратили чинність у 2012-2014 роках. Для накопичення інформації про капітальні інвестиції в розрізі об'єктів використовуються звичайні актив виконаних робіт, акти списання, розрахункові відомості та довідки бухгалтерії.

3. Доведено, що в процесі обліку капітальних інвестицій основне завдання бухгалтера полягає в тому, щоб визначити чи витрати призводять до поліпшення функціональних властивостей. Проте відповідь на це питання можуть дати тільки технічні фахівці. Тому в діяльності Любешівське ЛМГ та Колківське ЛМГ на документах відповідальні особи вказують призначення придбаних товарно-матеріальних цінностей та послуг.

4. Дослідження облікової політики лісогосподарських підприємств показало, що в ній наведено лише речення такого змісту: витрати на капітальний ремонт відносяться до первісної вартості основних засобів, а поточний ремонт відноситься на витрати. При цьому не зрозуміло, які ремонти вважаються капітальними і хто уповноважений приймати рішення щодо класифікації ремонтів. Специфікою лісового господарства є наявність у складі капітальних інвестицій витрат на вирощування лісових масивів.

5. Дослідження обліку капітальних інвестицій на лісогосподарських підприємствах показало, що внутрішніми документами зовсім не регламентовано облік ремонтів в частині віднесення їх до витрат або капіталізації витрат на них. Це рішення приймається головним бухгалтером, який не має достатніх технічних навиків щодо оцінки впливу ремонтів на стан об'єкта. Це може бути причиною маніпуляцій у визначення фінансових результатів. Зокрема, лісогосподарські підприємства належать до державних, тому зобов'язані перераховувати частину прибутку до державного бюджету. А витрати на ремонт можуть зменшити їх, хоча фактично мали б капіталізуватись.

РОЗДІЛ 3

ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ КАПІТАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙ ПІДПРИЄМСТВ ЛІСОВОГО ГОСПОДАРСТВА

3.1. Вдосконалення організаційних аспектів обліку капітальних інвестицій на підприємствах лісового господарства

Як зазначає Трачова Д.М., «система організації обліку капітальних інвестицій в основні засоби має бути орієнтована на активізацію інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств» [8].

Наші дослідження практики діяльності Колківське ЛМГ та Любешівське ЛМГ показало, що облікова політика щодо капітальних інвестицій не забезпечує інформацією щодо правил обліку. При зміні облікового персоналу чи керівництва можуть бути маніпуляції з витратами на капітальні інвестиції, що призводять до заниження вартості активів та/ або фінансових результатів.

Ми пропонуємо на рівні ДП «Ліси України» затвердити єдині правила облікової політики щодо обліку капітальних інвестицій на ремонті та вирощування біологічних активів.

По перше, ввести чітку класифікацію ремонтів для капіталізації витрат на них. Для будівель і споруд в наказі про облікову політику передбачити використання Примірного переліку послуг з утримання будинків і споруд та прибудинкових територій та послуг з ремонту приміщень, будинків, споруд, затвердженого Наказом Держжитлокомунгосп від 10.08.2004 № 150. Для ремонтів обладнання і транспортних засобів встановити, що капіталізуються витрати, внаслідок яких відбулось «зростання очікуваного терміну корисного використання об'єкта, кількості та/або якості продукції (робіт, послуг), яка виробляється (надається) цим об'єктом» [34], зменшення виробничих витрат, витрати на ремонт становлять 50% і більше відсотків від вартості об'єкта.

Пропонований пункт облікової політики матиме такий зміст:

«Класифікацію витрат на ремонт будівель і споруд на капітальний і поточний здійснювати у відповідності з Примірним переліком послуг з утримання будинків і споруд та прибудинкових територій та послуг з ремонту приміщень, будинків, споруд, затвердженого Наказом Держжитлокомунгоспу від 10.08.2004 № 150. Для ремонтів обладнання і транспортних засобів встановити, що капіталізуються витрати, внаслідок яких відбулось зростання очікуваного терміну корисного використання об'єкта або кількості та/або якості продукції (робіт, послуг), яка виробляється (надається) цим об'єктом, або зменшення виробничих витрат, або витрати на ремонт становлять 50% і більше відсотків від вартості об'єкта».

По-друге, визначити перелік витрат на вирощування лісових насаджень, які повинні капіталізуватись, зокрема «прямі матеріальні витрати (вартість посадкового матеріалу та засобів захисту лісорозсадників, вартість паливно-мастильних матеріалів, що виникають при транспортуванні посадкового матеріалу); прямі витрати на оплату праці та ЄСВ працівників, що займалися висаджуванням посадкового матеріалу; витрати на оплату робіт і послуг, що надаються сторонніми організаціями, пов'язаних із закладенням, доглядом за лісовими культурами; витрати на утримання обладнання, яке використовується при висадці; витрати на догляд за лісовими культурами (проведення санітарних, очисних, проміжних рубок, на охорону від шкідників і хвороб); витрати обслуговуючого виробництва, пов'язані з закладенням і доглядом за лісовими активами» [36].

Пропонований пункт облікової політики матиме такий зміст:

«Витрат на вирощування лісових насаджень, які були закладені на нових ділянках, капіталізуються в наступному складі: вартість посадкового матеріалу та засобів захисту лісорозсадників; вартість паливно-мастильних матеріалів, що виникають при транспортуванні посадкового матеріалу; прямі витрати на оплату праці та ЄСВ працівників, що займалися висаджуванням посадкового матеріалу; витрати на оплату робіт і послуг, що надаються сторонніми організаціями, пов'язаних із закладенням, доглядом за лісовими

культурами; витрати на утримання обладнання, яке використовується при висадці; витрати на догляд за лісовими культурами (проведення санітарних, очисних, проміжних рубок, на охорону від шкідників і хвороб); витрати обслуговуючого виробництва, пов'язані з закладенням і доглядом за лісовими активами».

Наприклад, в таблиці 3.1 наведено перелік витрат на ремонт фундаментів і підвальних приміщень, які списуються на витрати і не підлягають капіталізації.

Таблиця 3.1 – Порівняння поточних і капітальних витрат на утримання фундаментів та підвальних приміщень згідно «Примірним переліком послуг з утримання будинків і споруд та прибудинкових територій та послуг з ремонту приміщень, будинків, споруд»

Поточний ремонт	Капітальний ремонт
«Охорона фундаментів від розмивання шляхом ремонту та відновлення в деяких місцях вимощення, що осіло, і тротуарів біля будівлі. Часткова заміна трухлявих дерев'яних стільців (не більше 2-3) для запобігання осадженню будівлі. Частковий ремонт облицювання фундаментних стін з боку підвальних приміщень. Розчищення та забивання неповних стиків у збірних та монолітних фундаментних стінах з боку підвалів у разі проникнення через них ґрунтових або поверхневих вод. Усунення дрібних несправностей у фундаментних стінах, що не пов'язані з підсиленням або перемуровуванням фундаменту. Ремонт існуючих та улаштування, у разі потреби, нових вентиляційних продуктів у цоколях будівель» [35].	Перемуровування та підсилення фундаментів під зовнішніми та внутрішніми стінами та стовпами кам'яних і дерев'яних будівель, які не пов'язані з надбудовою будівлі. Підсилення основ під фундаменти кам'яних будівель, яке не пов'язане з надбудовою будівлі. Ремонт цегляного облицювання фундаментних стін з боку підвалів. Перемуровування цегляних цоколів. Часткове або повне перемуровування приямків біля вікон підвальних та цокольних поверхів. Улаштування або ремонт гідроізоляції фундаментів у підвальних приміщеннях. Заміна в дерев'яних будинках трухлявих дерев'яних фундаментних стільців на нові дерев'яні, цегляні, бутові, бетонні або залізобетонні стовпи. Зміна дерев'яних цоколів. Відновлення просілого або улаштування нового вимощення навколо будівлі з метою захисту ґрунту під фундаментами від розмивання або намочування. Відновлення або ремонт існуючої, а також улаштування нової дренажної системи або водовідвідних каналів від фундаментів та стін будівель.

Джерело: складено за [35].

За таким зразком в Переліку [35] подано детальний опис капітальних і поточних витрат на утримання приміщень.

Сергєєва Н. В. [41], Буткевич О. В [42], Смоквіна Г. А [43] відмічають важливість визначення переліку витрат для їх капіталізації, що унеможливить зловживання як в бухгалтерії, так і зі сторони контролюючих органів, так як це напряду впливає на розрахунок об'єкта оподаткування податком на прибуток. Таким чином визначення конкретних правил обліку ремонтів будівель, споруд, обладнання та транспортних засобів, капітальних витрат на лісові насадження забезпечить єдиний підхід до формування витрат, первісної вартості активів підприємств лісового господарства.

3.2. Розробка інформаційного забезпечення прийняття управлінських рішень щодо капітальних інвестицій

Система організації обліку капітальних інвестицій в основні засоби має бути орієнтована на активізацію інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств. Переваги капітальних вкладень можуть бути різними в залежності від конкретної ситуації. Однак більшість компаній здійснюють капітальні інвестиції заради збільшення ефективності діяльності. Інвестуючи в нове обладнання чи технологію, компанії можуть підвищити свою ефективність, таким чином знизити витрати та збільшити обсяг виробництва. Ці види інвестицій можуть також покращити якість вироблених товарів.

Капітальні інвестиції також можуть призвести до економії коштів з часом. Наприклад, нова частина обладнання може бути енергоефективною за стару модель, що може призвести до менших рахунків за комунальні послуги. Так само нова технологія може оптимізувати процеси та зменшити потребу в ручній праці. Кращим варіантом капіталовкладень завжди є

власний операційний грошовий потік компанії, але цього може бути недостатньо для покриття очікуваних витрат. Більш ймовірно, що підприємство вдасться до зовнішнього фінансування. Отже можна назвати наступні переваги і недоліки капітальних інвестицій (табл. 3.2).

Таблиця 3.2 – Недоліки і переваги капітальних інвестицій

Переваги	Недоліки
<p>Підвищує продуктивність роботи</p> <p>Може призвести до покращення якості промислових товарів</p> <p>У довгостроковій перспективі дозволить отримати економію за рахунок менших витрат порівняно з орендою.</p>	<p>Може бути занадто вартісним для підприємства, і спричинити виникнення боргу.</p> <p>Може обмежити короткострокову прибутковість компанії</p> <p>Може супроводжуватися додатковими експлуатаційними витратами</p>

Джерело: складено автором.

Наше дослідження показало, що облік капітальних інвестицій здебільшого здійснюється в розрізі окремих об'єктів (будівлі, обладнання і т.д.). Проте для підприємств лісового господарства доцільно проводити такий облік в розрізі лісництв для порівняння капіталовкладень з майбутніми доходами. Для впровадження наших рекомендацій доцільно для рахунку 15 «Капітальні інвестиції» впровадити окреме субконто «лісництво» (рисунок 3.1).

Код	Найменування	Заб.	Ак.	Вед.	Вн.	ПО	ПО ПДВ	ПО Сан.	Субконт1	Субконт2	Субконт3
15	Капітальні інвестиції		A			✓	✓				
151	Капітальні будівництва		A			✓	✓		Об'єкт будівництва	Статт витрат (об)	лісництво
152	Предбачені (виготовлені) основні засоби		A			✓	✓				
1521	Предбачені основні засоби		A			✓	✓		Навмисна	Склада	лісництво
1522	Виготовлені та модернізовані основні засоби		A			✓	✓		Об'єкт будівництва	Статт витрат (об)	лісництво
153	Предбачені (виготовлені) інші необоротні мат.		A			✓	✓				
1531	Предбачені інші необоротні матеріальні активи		A			✓	✓		Навмисна	Склада	лісництво
1532	Виготовлені та модернізовані інші необоротні...		A			✓	✓		Об'єкт будівництва	Статт витрат (об)	лісництво
154	Предбачені (виготовлені) нематеріальні активи		A			✓	✓		Нематеріальні активи		
1541	Предбачені нематеріальні активи		A			✓	✓		Нематеріальні активи		лісництво
1542	Виготовлені нематеріальні активи		A			✓	✓		Об'єкт будівництва	Статт витрат (об)	лісництво
155	Предбачені (виготовлені) довгострокові біологіч.		A						Біологічні активи		лісництво

Рисунок 3.1 – Стандартні та запропоновані «субконто» до рахунку «Капітальні інвестиції» в автоматизованій системі обліку

Джерело: складено автором.

Систематизована інформація про капітальні інвестиції дозволить автоматично формувати звіти про капітальні інвестиції в розрізі лісництв, приклад якого наведено в таблиці 3.3.

Таблиця 3.3 – Реєстр капітальних інвестицій Колківського ЛМГ

№ з/п	Назва лісництва	Об'єкт капітальних інвестицій	Джерело надходження			Введення в експлуатацію	Матеріально-відповідальна особа
			Постачальник	Реквізити документа	Сума, грн		
1	Колківське	Рекреаційний пункт «Лісовичок»	ТОВ «...»	Договір підряду № від Акт приймання-передачі виконаних робіт № від	8000000	01.08.2021	...
	...						

Джерело: складено автором.

Дана відомість дозволить аналізувати капітальні витрати в розрізі лісництв для оцінки їх ефективності, а також роботи менеджменту.

Багато вчених піднімають питання необхідності аналізу капітальних інвестицій на державному рівні. Тарабан С. В. [44], Савіцька О. П. [45], Кирилов Д.В. [46], Шапошников К. С. [46], Чуб А.В. [46], Жерліцин Д. М. [47] досліджували вплив факторів та моделювання капітальних інвестицій в Україні, відмічаючи їх вплив на подальше економічне зростання економіки в цілому.

Пашко С. В. [48], Віблей П. І. [49], Скіп Р.А.[49], Боронос В. Г. [50] Бульбах О. О. [50], Демідова О. А. [50] проводили аналіз та класифікацію факторів впливу на обсяг капітальних інвестицій підприємства. Серед них відмічається обсяг активів, прибуток та інші. Проте основна маса досліджень спрямована на оцінку доцільності капіталовкладень та їх ефективності.

Оскільки лісгосподарські підприємства належать до державних, то основним способом здійснення капітальних інвестицій і нарощення майнового потенціалу є придбання та спорудження активів. В таблиці 3.4 наведено показники капітальних інвестицій ДП «Колківське ЛМГ» за 2019-2022 роки.

Таблиця 3.4 – Динаміка капітальних інвестицій в ДП «Колківське ЛМГ»,
тис.грн

Показник	2019	2020	2021	2022
Капітальні інвестиції	604	604	2050	851
Вартість активів	14874	15883	24203	35220
Питома вага капітальних інвестицій в активах підприємства	4,06	3,80	8,47	2,42
Прибуток підприємства	226	452	1827	7244

Джерело: складено за даними фінансової звітності Колківське ЛМГ

З таблиці видно, що збільшення частки капітальних інвестицій в активах прямо не впливає на прибуток підприємства. Тому важливим є аналіз доцільності таких інвестицій. У разі вкладення грошей у будь-який інвестиційний проект ключовим моментом для інвестора є оцінка економічної доцільності такого інвестування. Одним із методів подібного аналізу є розрахунок чистої поточної вартості інвестиційного проекту.

Чиста поточна вартість (NPV, Net Present Value) – це показник економічної ефективності інвестиційного проекту, який розраховується шляхом дисконтування (приведення до поточної вартості, тобто на момент інвестування) очікуваних грошових потоків (як доходів, так і витрат).

Для розрахунку NPV необхідно: скласти прогнозний графік грошових потоків за інвестиційним проектом у періоді. Грошові потоки повинні включати як доходи (надходження коштів), так і витрати (інвестиції та інші витрати з реалізації проекту); визначити розмір ставки дисконтування, в якості якого може бути взята ставка відсотка за банківським депозитом, так як на лісогосподарських підприємствах використовуються власні кошти.

Нами запропоновано використати метод NPV для обґрунтування доцільності вже вкладених інвестицій протягом 2019-2022 років. В таблиці 3.5 узагальнено дані фінансової звітності, які пов'язані з грошовими потоками підприємства (Звіт про рух грошових коштів).

Таблиця 3.5 – Грошові потоки Колківське ЛМГ від капітальних інвестицій,
тис.грн

АКТИВ	2019	2020	2021	2022
Рух коштів в результаті операційної діяльності, надходження від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	71294	60880	92767	214146
Витрачання на придбання необоротних активів	1969	1424	6558	11878
Приріст виручки від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	6851	-10414	31887	121379

Джерело: складено за даними фінансової звітності Колківське ЛМГ

У MS Excel існує функція NPV, що дозволяє здійснити розрахунок чистої вартості. Виходячи з даних за 2019-2022 років Колківського ЛМГ розраховане $NPV = 397,15$. Оскільки $NPV > 0$, це свідчить про повну окупність інвестицій, а значення NPV показує підсумковий обсяг прибутку інвестора. Розрахунки показують, що інвестиції на Колківському ЛМГ є доцільними через їх економічну ефективність.

До позитивних моментів методики NPV можна віднести: точні та прості правила для прийняття рішень щодо інвестиційної привабливості проекту; застосування ставки дисконтування для коригування суми грошових потоків у часі.

На прикладі досліджуваного підприємства ми бачимо, що в рік, коли частка капітальних інвестицій найбільша – фінансовий результат не найкращий, і можна припустити, що капіталовкладення у 2019 році забезпечили зростання прибутків у майбутньому. Метод NPV для оцінки здійснених інвестицій показує, що інвестування ефективне.

«Рішення підприємства про капіталовкладення є довгостроковою стратегією зростання. Капітальні інвестиції, як правило, здійснюються для збільшення операційної потужності, захоплення більшої частки ринку та отримання більшого доходу. У багатьох випадках капіталовкладення є

необхідною умовою діяльності в лісовій галузі. Отже капітальні інвестиції — ті інвестиції, термін дії яких становить один рік або довше і є ключовими для визначення того, чи є підприємство прибутковим. Якщо лісогосподарські підприємства здійснюють капітальні інвестиції - вони підтримують свій існуючий бізнес і розвивають його» [37].

Для реалізації інвестиційних проектів лісогосподарськими підприємствами важливо весь інвестиційний проект проводити за наступними етапами: 1) створення ідеї, 2) аналіз інвестицій, в тому числі методом NPV, 3) планування вкладень та супроводження планів; 4) моніторинг інвестицій, для чого теж може бути використано метод NPV.

Висновки до розділу 3

Дослідження теоретичних і практичних аспектів обліку капітальних інвестицій на підприємствах лісового господарства дозволяє зробити наступні висновки:

1. Запропоновано на рівні ДП «Ліси України» затвердити єдині правила облікової політики щодо обліку капітальних інвестицій на ремонті та вирощування біологічних активів. Ввести чітку класифікацію ремонтів для капіталізації витрат на них. Для будівель і споруд в наказі про облікову політику передбачити використання Примірного переліку послуг з утримання будинків і споруд та прибудинкових територій та послуг з ремонту приміщень, будинків, споруд, затвердженого Наказом Держжитлокомунгосп від 10.08.2004 № 150. Визначити перелік витрат на вирощування лісових насаджень, які повинні капіталізуватись.

2. Запропоновано проводити облік капітальних інвестицій в розрізі лісництв для порівняння капіталовкладень з майбутніми доходами. Для впровадження наших рекомендацій до рахунку 15 «Капітальні інвестиції» впровадити окреме субконто «лісництво». Систематизована інформація про

капітальні інвестиції дозволить автоматично формувати звіти про капітальні інвестиції в розрізі лісництв для оцінки їх ефективності, а також роботи менеджменту.

3. Рекомендовано використати метод NPV для обґрунтування доцільності вже вкладених інвестицій. Для реалізації інвестиційних проектів лісогосподарськими підприємствами важливо весь інвестиційний проект проводити за наступними етапами: 1) створення ідеї, 2) аналіз інвестицій, в тому числі методом NPV, 3) планування вкладень та супроводження планів; 4) моніторинг інвестицій, для чого теж може бути використано метод NPV.

ВИСНОВКИ

Дослідження теоретичних і практичних аспектів обліку капітальних інвестицій на підприємствах лісового господарства дозволяє зробити наступні висновки:

1. Встановлено, що зростає зацікавленість в дослідженні капітальних інвестицій, оскільки з 2014 по 2021 рік маємо досить позитивну динаміку, яка з об'єктивних причин була порушена у 2022 році. Було знайдено 49371 досліджень, з них обліку присвячено 5468 публікацій. В українських наукових дослідженнях капітальних інвестицій акцент робиться на оцінці вкладень і придбання необоротних матеріальних і нематеріальних активів. В зарубіжних дослідженнях, крім цього, обов'язково акцентується на можливості отримати дохід або повернути інвестований капітал з прибутку, отриманого компанією протягом багатьох років.

2. Визначено, що в дослідженнях капітальні інвестиції пояснюються пояснити двома різними способами: капітальні інвестиції це вкладення коштів підприємства у придбання довгострокових активів, які можуть значно покращити ефективність бізнесу; капітальні інвестиції це вкладення в бізнес зі сторони, за результатами чого інвестор може обрати отримання дохід у вигляді прибутку від проінвестованого бізнесу.

3. Обґрунтовано, що основними видами капітальних інвестицій є: земля: покращення або придбання для розвитку або розширення; будівлі: купівля існуючих будівель; активи в стадії будівництва: витрати на будівництво власної будівлі; меблі та обладнання; машини та обладнання: інвестиції у виробничі елементи для виготовлення товарів, надання послуг; розробка програмного забезпечення.

4. Встановлено, що окремого стандарту для обліку капітальних інвестицій не існує, як і чітких правил капіталізації деяких витрат. Для визнання витрат капітальними інвестиціями слід керуватись правилами визнання конкретних активів, які мають бути створеними за результатами

капітальних інвестицій. Для чіткого розмежування витрат та активів доцільно чітко прописати термінологію видів капітальних інвестицій, а саме: будівництво, придбання, модернізація, капітальний ремонт, реконструкція, монтаж, розробка, вирощування та ін.

5. За результатами аналізу капітальних інвестицій підприємств лісового господарства встановлено зростання їх розміру лише на середніх підприємствах. Малі та мікро підприємства відчували значний спад у 2015 та 2021 роках. Однією з причин може бути заборона експорту, яка практично не вплинула на середні підприємства. На середніх підприємствах щороку зростають капітальні інвестиції в машини і обладнання та будівництво нових будівель.

6. Встановлено, що найкращий потенціал до самофінансування, тобто інвестицій у власну діяльність, мають середні лісогосподарські підприємства. Середні інвестиції на одне таке підприємство зростають щороку від 622 млн до 3953 млн на рік, тобто зростання практично у п'ять раз. При цьому на малих підприємствах спостерігаються значні перепади. Результати аналізу показали, що в структурі капітальних інвестицій лісогосподарських підприємств переважають витрати на придбання обладнання та машин, витрати на будівництво. Частка решти видів капітальних інвестицій незначна. В структурі капітальних інвестицій малих підприємств лісового господарства переважають інвестиції у машини і обладнання, частка яких становить понад 50%.

7. Визначено, що основним документом капітальних інвестицій для лісогосподарських підприємств є Акт приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів, який використовується при придбанні основних засобів та інших необоротних матеріальних активів. Типова форма таких документів для приватних підприємств відсутня, але можна використовувати форми, передбачені Наказом Міністерства статистики України від 29.12.95 № 352 «Про затвердження типових форм первинного обліку», який втратив чинність в 2021 році. Або ж форму для бюджетних

організацій, а саме Акт приймання-передачі основних засобів, затверджений наказом Мінфіну України «Про затвердження типових форм з обліку та списання основних засобів суб'єктами державного сектору та порядку їх складання» від 13.09.2016 № 818. Для будівництва перелік документів залежить від способу виконання робіт: власними силами чи з залученням підрядника. Типовими документами для виконання будівництва підрядним способом є договір на виконання робіт; проектно-кошторисна документація; Для реконструкції та модернізації, капітального ремонту використовують одні і ті ж види документів, типові форми яких відсутні.

8. Обґрунтовано, що на сьогодні не передбачено типових форм для більшості операцій з капітальних інвестицій. З однієї сторони це спрощує ведення обліку, але з іншої, зважаючи на складність операцій, ускладнює ідентифікацію операцій для правильного їх відображення на рахунках бухгалтерського обліку та у звітності. Більшість типових форм для оприбуткування активів за результатами капітальних інвестицій втратили чинність у 2012-2014 роках. Для накопичення інформації про капітальні інвестиції в розрізі об'єктів використовуються звичайні активи виконаних робіт, акти списання, розрахункові відомості та довідки бухгалтерії.

9. Дослідження облікової політики лісогосподарських підприємств показало, що в ній наведено лише речення такого змісту: витрати на капітальний ремонт відносяться до первісної вартості основних засобів, а поточний ремонт відноситься на витрати. При цьому не зрозуміло, які ремонти вважаються капітальними і хто уповноважений приймати рішення щодо класифікації ремонтів. Специфікою лісового господарства є наявність у складі капітальних інвестицій витрат на вирощування лісових масивів. Витрати на висадження посадкового матеріалу та догляд за лісовими розсадниками накопичуються на субрахунку 155 «Придбання (вирощування) довгострокових біологічних активів».

10. Дослідження обліку капітальних інвестицій на лісогосподарських підприємствах показало, що внутрішніми документами зовсім не

регламентовано облік ремонтів в частині віднесення їх до витрат або капіталізації витрат на них. Це рішення приймається головним бухгалтером, який не має достатніх технічних навиків щодо оцінки впливу ремонтів на стан об'єкта. Це може бути причиною маніпуляцій у визначення фінансових результатів. Зокрема, лісогосподарські підприємства належать до державних, тому зобов'язані перераховувати частину прибутку до державного бюджету. А витрати на ремонт можуть зменшити їх, хоча фактично мали б капіталізуватись.

11. Запропоновано на рівні ДП «Ліси України» затвердити єдині правила облікової політики щодо обліку капітальних інвестицій на ремонти та вирощування біологічних активів. По перше, ввести чітку класифікацію ремонтів для капіталізації витрат на них. Для будівель і споруд в наказі про облікову політику передбачити використання Примірною переліку послуг з утримання будинків і споруд та прибудинкових територій та послуг з ремонту приміщень, будинків, споруд, затвердженого Наказом Держжитлокомунгосп від 10.08.2004 № 150. По-друге, визначити перелік витрат на вирощування лісових насаджень, які повинні капіталізуватись, зокрема «прямі матеріальні витрати (вартість посадкового матеріалу та засобів захисту лісорозсадників, вартість паливно-мастильних матеріалів, що виникають при транспортуванні посадкового матеріалу); прямі витрати на оплату праці та ЄСВ працівників, що займалися висаджуванням посадкового матеріалу; витрати на оплату робіт і послуг, що надаються сторонніми організаціями, пов'язаних із закладенням, доглядом за лісовими культурами; витрати на утримання обладнання, яке використовується при висадці; витрати на догляд за лісовими культурами (проведення санітарних, очисних, проміжних рубок, на охорону від шкідників і хвороб); витрати обслуговуючого виробництва, пов'язані з закладенням і доглядом за лісовими активами».

12. Рекомендовано проводити облік капітальних інвестицій в розрізі лісництв для порівняння капіталовкладень з майбутніми доходами. Для впровадження наших рекомендацій до рахунку 15 «Капітальні інвестиції»

впровадити окреме субконто «лісництво». Систематизована інформація про капітальні інвестиції дозволить автоматично формувати звіти про капітальні інвестиції в розрізі лісництв для оцінки їх ефективності, а також роботи менеджменту. Розроблено реєстр капітальних інвестицій Колківського ЛМГ. Дана відомість дозволить аналізувати капітальні витрати в розрізі лісництв для оцінки їх ефективності, а також роботи менеджменту.

13. Запропоновано використати метод NPV для обґрунтування доцільності вже вкладених інвестицій протягом 2019-2022 років. До позитивних моментів методики NPV можна віднести: точні та прості правила для прийняття рішень щодо інвестиційної привабливості проекту; застосування ставки дисконтування для коригування суми грошових потоків у часі. На прикладі досліджуваного підприємства ми бачимо, що інвестування ефективне. Для реалізації інвестиційних проектів лісогосподарськими підприємствами важливо весь інвестиційний проект проводити за наступними етапами: 1) створення ідеї, 2) аналіз інвестицій, в тому числі методом NPV, 3) планування вкладень та супроводження планів; 4) моніторинг інвестицій, для чого теж може бути використано метод NPV.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ

1. Рудницький В. С., Дерій В. А., Крупка Я. Д. Інвестиційна функція капіталу та його обліково-інформаційне забезпечення. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. Вип. 4, № 31 (2019). С. 428-437.
2. Gutsalenko, L., Wasilewski, M., Mulyk, T., Marchuk, U., & Mulyk, Ya. (2018). Accounting control of capital investment management: realities of Ukraine and Poland. *Economic Annals-XXI*, 170(3-4), 79-84. URL: <https://doi.org/10.21003/ea.V170-14> (дата звернення: 20.11.2023).
3. Kaoru Hosono, Daisuke Miyakawa, Viho Takizawa, Kenta Yamanouchi. (2020) complementarity between tangible and intangible capital: evidence from japanese firm-level data. *The Singapore Economic Review*. 2020. Vol. 65, No. 05, pp. 1293-1321. URL: <https://doi.org/10.1142/S0217590819500735> (дата звернення: 20.11.2023).
4. Theodoros Skevas, Feng Wu, Zhengfei Guan . Farm Capital Investment and Deviations from the Optimal Path. 2022. Volume69, Issue2 Pages 561-577. URL: <https://doi.org/10.1111/1477-9552.12252> (дата звернення: 20.11.2023).
5. Огородник В., Варцаба В., Макарович В. Капітальні інвестиції в нерухомість України у сучасних реаліях. *Acta Academiae Beregsasiensis. Economics*. 2023. Вип. 3. С. 258-270. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/aabere_2023_3_22 (дата звернення: 20.11.2023).
6. Смоквіна Г. А., Попович К. Ф. Організаційні аспекти щодо формування облікової політики інноваційних витрат на капітальні інвестиції. *Бізнес Інформ*. 2020. № 9. С. 205-211. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2020_9_23 (дата звернення: 20.11.2023).
7. Сергєєва Н. В. Удосконалення обліково-аналітичного забезпечення капітальних інвестицій в сільськогосподарських підприємствах. *Економіка АПК*. 2020. № 6. С. 122-130. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/E_apk_2020_6_15 (дата звернення: 20.11.2023).

8. Трачова Д. М., Сахно Л. А., Демчук О. М. Вплив амортизаційної і податкової політики на організацію обліку капітальних інвестицій *Економічний простір*. 2020. № 154. С. 240-243. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecpros_2020_154_47 (дата звернення: 20.11.2023).

9. Паливода К.В. Капітальні інвестиції (на прикладі житлового будівництва в Україні): монографія. К.: "Знання", 2009. 711 с.

10. Остапчук Т. П. Облік і контроль капітальних інвестицій: теорія і практика здійснення : автореф. дис. канд. екон. наук: 08.06.04. Тернопіль, 2004. 19 с.

11. Партин Г. О., Дідух О. В. Капітальні інвестиції: сутність, сучасні тенденції та вплив на зростання обсягів ВВП. *Ефективна економіка*. 2021. №3. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2021_3_27 (дата звернення: 20.11.2023).

12. Подолянчук О. А., Гудзенко Н. М. Капітальні інвестиції: нормативно-правове регулювання та облік. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2021. № 2. С. 166-181. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efmapnp_2021_2_14 (дата звернення: 20.11.2023).

13. Зінченко О. В., Момот Г. М. Проблемні аспекти аудиту капітальних інвестицій на підприємствах комунальної власності. *Міжнародний науковий журнал "Інтернаука"*. 2022. № 13. С. 9-15. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/mnj_2022_13_3 (дата звернення: 20.11.2023).

14. Коваленко Ю., Біловус Т., Хелемський В., Шульга Т. Концептуальні засади інвестицій та їх особливості на ринках капіталу. *Науковий вісник Полісся*. 2021. № 2. С. 80-92. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvp_2021_2_10 (дата звернення: 20.11.2023).

15. Ярмолюк О.Ф. , Шишка Р.О. Організаційно-методичні аспекти обліку капітальних інвестицій. *Accounting and Finance*. 2019. № 1 (83). С. 71-82.

16. Буткевич О. В. Проблеми обліку і аудиту капітальних інвестицій *Проблеми інноваційно-інвестиційного розвитку*. 2022. № 29. С. 62-71
URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Piir_2022_29_9 (дата звернення: 20.11.2023).

17. Осмятченко В.О., Ізмайлов Я.О., Пінчук К.С., Удосконалення обліку і оподаткування інвестицій у капітальне будівництво та поліпшення об'єктів необоротних активів. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю та аналізу*. 2021. Вип. 1 (48). С. 33-43.

18. Кравченко О. В., Овчарова Н. В., Бага А. В., Кравченко Д. О. Облік капітальних інвестицій та його вдосконалення. *Вісник Сумського державного університету. Серія : Економіка*. 2021. № 1. С. 104-110.
URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VSU_ekon_2021_1_14 (дата звернення: 20.11.2023).

19. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій Мінфін України; Інструкція від 30.11.1999 № 291.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text> (дата звернення: 20.11.2023).

20. Про інвестиційну діяльність. Закон України від 18.09.1991 № 1560-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text> (дата звернення: 20.11.2023).

21. Податковий кодекс України. Кодекс України; Закон, Кодекс від 02.12.2010 № 2755-VI.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 20.11.2023).

22. Про затвердження Методики розрахунку індексу капітальних інвестицій. Держстат України; Наказ, Методика від 10.12.2021 № 303.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0303832-21#n14> (дата звернення: 20.11.2023).

23. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» Мінфін України; Наказ

від 27.04.2000 № 92 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00#Text> (дата звернення: 20.11.2023).

24. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи» Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку Мінфін України; Наказ від 18.10.1999 № 242. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0750-99#Text> (дата звернення: 20.11.2023).

25. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 30 «Біологічні активи» Мінфін України; Наказ від 18.11.2005 № 790. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1456-05#Text> (дата звернення: 20.11.2023).

26. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 32 «Інвестиційна нерухомість» Мінфін України; Наказ від 02.07.2007 № 779. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0823-07#Text> (дата звернення: 20.11.2023).

27. Капітальні інвестиції за видами економічної діяльності. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 20.11.2023).

28. Наказ Міністерства статистики України від 29.12.95 № 352 «Про затвердження типових форм первинного обліку». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0073555-08#Text> (дата звернення: 20.11.2023).

29. Про затвердження типових форм з обліку та списання основних засобів суб'єктами державного сектору та порядку їх складання. Мінфін України; Наказ від 13.09.2016 № 818. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1336-16#Text> (дата звернення: 20.11.2023).

30. Про затвердження типових форм первинного обліку об'єктів права інтелектуальної власності у складі нематеріальних активів Мінфін України; Наказ від 22.11.2004 № 732. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1580-04#Text> (дата звернення: 20.11.2023).

31. Акти КБ-2в та КБ-3 застосовуються на добровільних засадах та відображають фактичні витрати. URL: <https://online.dtkr.ua/2018/24/52266> (дата звернення: 20.11.2023).

32. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення: 20.11.2023).

33. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій Мінфін України; Інструкція від 30.11.1999 № 291 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text> (дата звернення: 20.11.2023).

34. Про затвердження Методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку основних засобів. Мінфін України; Наказ від 30.09.2003 № 561. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0561201-03#Text> (дата звернення: 20.11.2023).

35. Про затвердження Примірною переліку послуг з утримання будинків і споруд та прибудинкових територій та послуг з ремонту приміщень, будинків, споруд Держжитлокомунгосп України; Наказ від 10.08.2004 № 150. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1046-04#Text> (дата звернення: 20.11.2023).

36. Замула І.В., Шавурська О.В. Бухгалтерський облік операцій з лісокористування. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія Економіка*. Випуск 2 (43). 2014. С. 179-186. URL: http://www.visnyk-ekon-old.uzhnu.edu.ua/images/pubs/43/43_37.pdf (дата звернення: 20.11.2023).

37. Жураковська І.В., Заєць Н., Сутність капіталовкладень лісогосподарських підприємств (на прикладі Любешівського ЛМГ). *Матеріали XV Міжнародної науково-практичної конференції (23 червня 2023р)*. відп. ред. В.В. Чудовець. Вип. 15. Луцьк: ВІП ЛНТУ, 2023. С. 43-45.

38. Ярмолук О. Ф., Дмитренко О. М. Особливості ідентифікації капітальних інвестицій в бухгалтерському обліку. *Ефективна економіка*. 2020.